

RAZVOD BRAKA

Barić, Jasmina

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:984476>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)



VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI
STUDIJ

Jasmina Barić

RAZVOD BRAKA

Završni rad

Šibenik, 2022.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI
STUDIJ

RAZVOD BRAKA

Završni rad

Kolegij: Obiteljsko pravo s matičarstvom

Mentorica: Vesna Jurin Bakotić, mag. iur., v. pred.

Studentica: Jasmina Barić

Matični broj studenta: 1219027373

Šibenik, srpanj 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Jasmina Barić, studentica Veleučilišta u Šibeniku, JMBAG 1219027373 izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na preddiplomskom/specijalističkom diplomskom stručnom studiju Upravni studij pod naslovom: Razvod braka isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 07. srpnja 2022.

Studentica:

Jasmina Barić

Veleučilište u Šibeniku
Upravni odjel
Specijalistički diplomski stručni studij Upravni studij

Završni rad

RAZVOD BRAKA

JASMINA BARIĆ

Braniteljica Domovinskog rata 2c, 22000 Šibenik, jrekic@vus.hr

Sažetak rada

Pod pojmom braka podrazumijeva se zajednica žene i muškarca, a definirana je Obiteljskim zakonom. Istim tim Zakonom uređeni su i odnosi roditelja i njihove djece, prava djece itd. Brak je moguće sklopiti građanskim ili vjerskim putem i svaki od njih ima svoje smjernice i zahtjeve. Međutim, sve je više slučajeva ljudi kod kojih brak ne funkcionira zbog čega se odlučuje na razvod. Zahtjev za razvod braka može podnijeti jedan partner (tužbom) ili se, pak, oba mogu odlučiti na to pa navedeno učiniti sporazumom. Svaki je brak specifičan pa tako i njegov razvod nosi svoje posebnosti. Prva i najvažnija značajka svakoga braka jest imaju li bračni partneri zajedničku djecu jer i o tome ovisi procedura samog razvoda. Bez obzira na to, kroz proces razvoda braka trebalo bi proći smireno, bez optuživanja i napadanja (bivšeg) partnera. Također, ukoliko su i djeca uključena, roditelji bi trebali voditi mnogo računa o tome da njih ne povrijede, tj. da se i dalje ponašaju kao roditelji, bez obzira što više ne žive zajedno.

Ključne riječi: brak, Obiteljski zakon, razvod, djeca

(40 stranica / 6 slika / 5 tablica / 1 grafikon / 24 literaturna navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Mentorica: Vesna Jurin Bakotić, mag. iur., v. pred.

Rad je prihvaćen za obranu:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik
Department of Administration
Specialist graduate professional study of Administration

Final paper

THE DIVORCE

JASMINA BARIĆ

Branitelja Domovinskog rata 2c, 22000 Šibenik, jrekic@vus.hr

Abstract

The term marriage means the union of a woman and a man, and is defined by the Family Law. The same Act regulates the relations between parents and their children, children's rights, etc. Marriage can be concluded by civil or religious means and each of them has its own guidelines and requirements. However, there are more and more cases of people in whom marriage does not work, which is why they decide to divorce. An application for divorce can be submitted by one partner (with a lawsuit) or both can decide to do so and make the agreement. Every marriage is specific, so its divorce has its own peculiarities. The first and most important feature of any marriage is whether the spouses have children together, because the procedure of divorce depends on that. Nevertheless, the divorce process should go through calmly, without accusing or attacking the (former) partner. Also, if children are involved, parents should take great care not to hurt them, ie to continue to act like parents, even though they no longer live together.

Keywords: marriage, the Family Law, the divorce, children

(40 pages / 6 figures / 5 tables / 1 chart / 24 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic of Šibenik

Supervisor: Vesna Jurin Bakotić, mag. iur., v. pred.

Paper accepted:

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. BRAK	2
2.1. Pretpostavke za sklapanje i valjanost braka	2
2.2. Sklapanje braka	3
2.2.1. Sklapanje braka u građanskom obliku	3
2.2.2. Sklapanje braka u vjerskom obliku s građanskopravnim učincima	5
2.3. Prava, dužnosti i odgovornosti bračnih drugova.....	8
2.3.1. Osobna prava i dužnosti bračnih drugova.....	8
2.3.2. Odgovornosti i obveze bračnih drugova.....	10
3. RAZVOD BRAKA	11
3.1. Razdoblje pred razvodom braka	11
3.1.1. Faze razdoblja pred razvodom braka.....	12
3.1.2. Osude obitelji/zajednice.....	14
3.2. Pravni temelji razvoda braka	15
3.3. Razdoblje razvoda.....	19
3.3.1. Postupak pokretanja razvoda.....	20
3.3.2. Razvod braka u kojemu su rođena (ili posvojena) djeca.....	20
3.3.3. Specifičnosti razvoda bračnih drugova s maloljetnom djecom	24
3.3.4. Pravni aspekti razvoda braka	24
3.3.5. Savjetovanje i obiteljska medijacija	26
3.3.6. Razmjena informacija i odluka vezanih za dijete.....	27
3.3.7. Imovinsko-pravna strana razvoda.....	28
4. STATISTIČKI PODACI O RAZVODIMA BRAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ	30
4.1. Sklopljeni brakovi	31
4.2. Razvedeni brakovi i manipulacije djecom tijekom razvoda.....	35
5. ZAKLJUČAK	40
LITERATURA	41
POPIS SLIKA	43

POPIS TABLICA	44
POPIS GRAFIKONA.....	45

1. UVOD

Brak predstavlja zajednicu žene i muškarca koja je regulirana zakonskim propisima, normama i pravilima. Njima se propisuju prava, obveze i odgovornosti bračnih partnera. U Republici se Hrvatskoj brak može sklopiti u građanskom ili vjerskom obliku. U situacijama kada brak ne funkcionira, nastupa njegov prekid, tj. razvod koji je, također, reguliran zakonski. Razvod se braka može podnijeti tužbom (od strane jednog bračnog partnera) ili, pak, prijedlogom za sporazumni razvod (od strane oba bračna partnera) nakon čega sud odlučuje o razvodu braka. Za razliku od brakova u kojima partneri nemaju djecu, u onima koji imaju, vrijede neke specifičnosti. Također, najvažnije je da partneri, osim brige o sebi i svom budućem životu, u svakom trenutku brinu o svojoj djeci. Nažalost, previše je slučajeva u kojima djeca, uslijed razvoda braka njihovih roditelja, snose veliki teret te se nose s tugom, ljutnjom, tjeskobom. Iako to razdoblje nije nimalo jednostavno ni za koga, upravo djeca nisu kriva za to.

Svrha i cilj ovoga završnoga rada jest teoretski prikaz pojma i obilježja sklapanja braka kao i prava i dužnosti bračnih partnera. Zatim se najveći dio rada odnosi na prikaz razvoda braka s pravnog aspekta kao i sve ostale specifičnosti istog.

Ovaj je završni rad strukturiran u pet poglavlja od kojih je prvo uvodno. Drugo poglavlje sadrži prikaz procedure sklapanja braka, pretpostavki za navedeno te obveze i prava partnera koji proizlaze iz bračne zajednice. U trećem se poglavlju pojašnjava procedura razdoblja prije samog razvoda, pravni temelji postupka razvoda te svi događaji u tijeku tog postupka kao i roditeljska skrb nakon razvoda. Četvrto poglavlje obuhvaća prikaz statističkih podataka o razvodima braka u Republici Hrvatskoj nakon čega slijede zaključak, popis literature, slika, tablica i grafikona.

2. BRAK

Obiteljski je zakon¹ hrvatski propis na temelju kojega su uređeni brak, odnosi bračnih drugova, odnosi roditelja i djece, mjere za zaštitu djece itd. Prema istom tom Zakonu, brak je definiran kao „zakonom uređena životna zajednica žene i muškarca“.²

Ta je zajednica regulirana zakonima, pravilima, običajima i stavovima kojima su propisana prava i obveze bračnih partnera.

2.1. Pretpostavke za sklapanje i valjanost braka

Obiteljski zakon propisuje dvije skupine pretpostavki za sklapanje braka, a svaka je od njih utemeljena na određenoj vrsti razloga zbog kojih pravni sustav ne dozvoljava sklapanje braka. U prvu se skupinu ubrajaju sve pretpostavke bez čijega ispunjenja brak pravno uopće ne nastaje. Kako bi se brak mogao sklopiti, neophodno je zadovoljenje sljedećih uvjeta:³

- različitost spolova osoba koje sklapaju brak,
- izjava o pristanku sklapanja braka te
- nužnost sklapanja braka u građanskom obliku ispred matičara ili, pak, u vjerskom obliku, ali sve sukladno zakonima.

Ukoliko neki od uvjeta nije ispunjen, brak se ne smije sklopiti.⁴

Sankcija za povredu ovih odredbi je radikalna jer ne nastaju pravne posljedice braka.

U drugu se skupinu pretpostavki ubrajaju one koje ne djeluju na nastanak, tj. postojanje braka, ali utječu na njegovu pravnu valjanost.

Kako bi brak bio valjan, neophodno je da su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- punoljetnost (brak ne može sklopiti osoba mlađa od 18 godina, osim u iznimkama kada se ustanovi zrelost za brak osobe s navršениh 16 godina),

¹ Obiteljski zakon. „Narodne novine“, broj 103/15, 98/19 (u daljnjem tekstu: ObZ)

² ObZ, čl. 12.

³ RH – MPU: Pretpostavke za sklapanje braka (2022). Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/gradjani-21417/iz-djelokruga/sklapanje-braka/pretpostavke-za-sklapanje-braka/24513>

⁴ ObZ, čl. 24.

- poslovna sposobnost i sposobnost rasuđivanja (brak ne može sklopiti osoba koja nije poslovno sposobna ili koja, pak, nije sposobna rasuđivati),
- nepostojanje krvnog srodstva (svi srodnici po krvi ne smiju sklopiti brak međusobno)te
- nepostojanje braka ili životnog partnerstva (brak ne smije sklopiti osoba koja je već u braku ili životnom partnerstvu).

U situacijama kada se ustanovi da nije valjan, brak se poništava. ⁵

Sankcija za provedbu propisa sastoji se u mogućnosti poništaja braka.

2.2. Sklapanje braka

U Republici se Hrvatskoj brak može sklopiti suglasnom izjavom nevjeste i ženika, i to ili u građanskom ili u vjerskom obliku. ⁶

Dok se onaj u građanskom obliku mora sklopiti ispred matičara, brak se u vjerskom obliku sklapa ispred službenika vjerske zajednice.

2.2.1. Sklapanje braka u građanskom obliku

Prije sklapanja braka, osobe koje planiraju sklopiti brak (građanski oblik), moraju prvo prijaviti namjeru sklapanja braka. Navedeno prijavljuju u matični ured u kojemu planiraju sklopiti svoj brak. Ukoliko matičar zahtijeva, oni moraju dostaviti svoje osobne isprave, a u slučajevima stranaca i azilanata prilaže se potvrda o odobrenju azila te dokaz da ne postoji drugi brak. ⁷

Prijavu namjere nevjesta i ženik mogu podnijeti i u elektroničkom obliku, tj. preko sustava e-Građani, koristeći uslugu e-Prijava vjenčanja. ⁸

Preko ove usluge moguće je i rezervirati vrijeme i mjesto sklapanja braka te *online* putem uplatiti upravne pristojbe.

⁵ ObZ, čl. 29.

⁶ ObZ, čl. 13.

⁷ ObZ, čl. 14.

⁸ e-Građani (2022). Dostupno na: <https://gov.hr/hr/sklapanje-braka/678>

Brak nije moguće sklopiti kada: ⁹

- osobe nemaju navršenih 18 godina (iznimno, sud može dozvoliti sklapanje braka osobi koja ima navršenih 16 godina ako:
 - utvrdi da je mentalno i tjelesno zrela za brak,
 - za zaključenje braka postoji opravdan razlog te
 - sklapanje braka je sukladno dobrobiti te osobe,
- osobe nemaju poslovnu sposobnost,
- su osobe međusobni krvni srodnici i
- su već u registriranom braku.

Prije sklapanja braka, matičar ima određene obveze: ¹⁰

- temeljem izjava nevjeste i ženika koji sklapaju brak mora obaviti provjeru udovoljavaju li svim uvjetima sklapanja braka,
- ukoliko je neophodna odluka suda, nevjesta i ženik ju moraju nabaviti,
- kad nije ispunjen neki od uvjeta za sklapanje braka, matičar usmeno obavještava nevjestu i ženika o tome te sastavlja bilješku o tome,
- nakon utvrđivanja da su svi uvjeti ispunjeni, matičar mora dobiti izjave kojima se nevjesta i ženik izjašnjavaju o tome koje su prezime odabrali,
- svojim potpisima nevjesta i ženik suglasni su da znaju koja su njihova prava i dužnosti u braku.

Nakon što je utvrđeno zadovoljavanje svih uvjeta za sklapanje braka, nevjesta i ženik trebaju, u dogovoru s matičarem, odrediti dan sklapanja braka. Po pravilu bi taj dan trebao biti u periodu od najviše četrdeset pet dana (osim u ponekim iznimnim situacijama) od dana predaje prijave namjere sklapanja braka. ¹¹

Matičar će nevjesti i ženiku izdati preporuku da obave posjet savjetovališta za brak i obitelj prije nego sklope brak. Sklapanje braka odvija se u službenom prostoru, a u iznimnim situacijama može se odvijati u nekom drugom prostoru o čemu nevjesta i ženik upućuju zamolbu matičaru koji potom donosi odluku (zahtijeva uplatu specijalne naknade).

⁹ e-Građani (2022). Dostupno na: <https://gov.hr/hr/sklapanje-braka/678>

¹⁰ ObZ, čl. 15.

¹¹ ObZ, čl. 17.

Svako sklapanje braka odvija se u nazočnosti nevjeste i ženika koji stupaju u brak, matičara te dva svjedoka (uvjet: punoljetnost i poslovna sposobnost).¹²

U situacijama kada se nevjesta ili ženik ne pojave (bez da opravdaju svoj izostanak), smatra se da su povukli prijavu namjere sklapanja braka. Tada se propisuje iznos naknade koju moraju platiti.

Kada navedeni pristupe, nastupa čin sklapanja braka u kojemu matičar ima određene obveze, a to su sljedeće:¹³

- u terminu dogovorenom za sklapanje braka mora objaviti nazočnost nevjeste, ženika i svjedoka te nepostojanje prepreka,
- održavanje prikladnoga govora kojim se nevjesta i ženik upoznaju s vlastitim pravima i dužnostima,
- provjera o pristanku nevjeste i ženika sklapanja braka,
- nakon što pristanu, objava matičara o sklopljenome braku,
- upis sklopljenog braka u maticu vjenčanih te
- uručivanje izvotka iz matice vjenčanih.

Pored onoga u građanskom, brak se može sklopiti i u vjerskom obliku uz posjedovanje građanskopravnih učinaka o čemu će se pisati u nastavku.

2.2.2. Sklapanje braka u vjerskom obliku s građanskopravnim učincima

Nevjesta i ženik koji namjeravaju sklopiti brak u vjerskom obliku moraju od matičara nadležnog za lokaciju na kojoj će sklopiti brak, nabaviti potvrdu o tome da ispunjavaju sve potrebne uvjete.¹⁴

¹² ObZ, čl. 18.

¹³ RH – MPU (2022). Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/print.aspx?id=22258&url=print>

¹⁴ ObZ, čl. 20.

Matičar će u toj potvrdi napisati i da su oboje upoznati s pravima i dužnostima koje sa sobom nosi brak te da imaju mogućnost urediti imovinske odnose te će priložiti njihove izjave o odabiru prezimena. Tako izdana potvrda važeća je tri mjeseca od kada je izdana.

Nakon dobivanja izvataka iz državne matice vjenčanih, ista je dokaz da su nevjesta i ženik sklopili brak u vjerskom obliku koji ima učinke građanskog braka, o čemu će dobiti obavijest od matičara.

Nakon sklapanja braka, službenik vjerske zajednice i matičar imaju određene obveze.

To su sljedeće obveze: ¹⁵

- službenik vjerske zajednice dostavlja matičaru ispravu potpisanu od strane muža i žene, njihovih svjedoka te službenika vjerske zajednice (time je potvrđeno sklapanje braka),
- ova isprava mora biti matičaru dostavljena u razdoblju od pet dana od kada se sklopio brak,
- nakon što primi ispravu, matičar mora brak upisati u maticu vjenčanih u razdoblju od tri dana,
- nakon što je brak upisao u maticu vjenčanih, matičar mora bračnim drugovima predati izvadak iz matice vjenčanih.

Svaki brak sklopljen u vjerskom obliku ima sve učinke građanskog braka koji su propisani Obiteljskim zakonom. ¹⁶

Slika 1. prikazuje potvrdu o sklapanju braka u vjerskom obliku i učincima građanskoga braka. Ova se Potvrda izdaje u dva primjerka, od kojih se jedan uručuje nevjesti i ženiku koji su sklopili brak da ga potpišu i potom se vraća matičaru, a drugi primjerak vjerskoj zajednici. ¹⁷

¹⁵ ObZ, čl. 21.

¹⁶ ObZ, čl. 22.

¹⁷ Pravilnik o sadržaju i obliku potvrde za sklapanje braka. „Narodne novine“, broj 202/2003 (u daljnjem tekstu: PSOPSB)

(naziv i adresa vjerske zajednice)

Na temelju članka 21. stavka 1. Obiteljskog zakona (»Narodne novine«, broj 116/03),

(ime i prezime službenika vjerske zajednice pred kojim je brak sklopljen)

POTVRĐUJE

da su _____ sklopili brak
(datum i mjesto sklapanja braka)

	ŽENIK	NEVJESTA
Ime i prezime		
Sklapanje braka svojim potpisom potvrđuju:		
	_____ (muž)	_____ (žena)
	_____ (svjedok)	_____ (svjedok)
	_____ (službenik vjerske zajednice)	
Posebne napomene:		

U _____ M.P. _____
(mjesto i datum) (potpis)

Napomena:

Ova se isprava u roku od pet dana od dana sklapanja braka upućuje matičaru matičnog ureda koji je izdao potvrdu, radi upisa u maticu vjenčanih.

Izvadak iz državne matice vjenčanih dokaz je da gore sklopljeni brak ima učinke građanskog braka.

Slika 1. Potvrda o sklapanju braka u građanskom obliku

Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_12_202_3220.html

2.3. Prava, dužnosti i odgovornosti bračnih drugova

Nakon što sklope brak, bez obzira u kojem obliku, bračni drugovi imaju određena prava, dužnosti i odgovornosti u novonastalom odnosu kojih se moraju pridržavati. Pojam osobnih prava i dužnosti bračnih drugova podrazumijeva osnove pravnog odnosa nevjeste i ženika kao osoba u novonastalom odnosu.¹⁸

2.3.1. Osobna prava i dužnosti bračnih drugova

Bračni drugovi imaju sljedeća osobna prava i dužnosti:¹⁹

- odabir prezimena,
- ravnopravnost, solidarnost i razumijevanje,
- zaštita prava stanovanja te
- odabir rada i zanimanja.

Kod prava *odabira prezimena* misli se na pravo da:²⁰

- svatko zadrži svoje prezime,
- oboje uzmu jedno zajedničko prezime,
- oboje uzmu oba prezimena ili, pak,
- jedan (ili oboje), osim svog prezimena, uzme još i prezime svog bračnog druga.

Ukoliko se odluče na dva prezimena, bračni se drugovi moraju dogovoriti oko toga koje će koristiti na prvome, a koje na drugome mjestu.

U braku je važno da su bračni drugovi *ravnopravni* što znači da su vjerni jedan drugome, da se međusobno uvažavaju, poštuju i pomažu si te da održavaju uredne bračne i obiteljske odnose. Ukoliko imaju djece, bračni drugovi moraju sporazumno odlučivati o njihovu rađanju i podizanju kao i poslovima u obitelji kao zajednici.²¹

¹⁸ Alinčić, M., Hrabar, D., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A. (2007). Obiteljsko pravo. Zagreb, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 42 No. 86, str. 62.

¹⁹ ObZ, čl. 30 – 33.

²⁰ ObZ, čl. 30.

²¹ ObZ, čl. 31.

Bračni bi drugovi trebali sporazumom odrediti njihovo *mjesto stanovanja* u kojemu će boraviti s djecom i koje će biti obiteljski dom za njih i njihovu djecu. U braku nije dozvoljeno otuđivanje obiteljskoga doma od strane ni jednog bračnog druga na bilo koji način ukoliko nema pisanu suglasnost drugog bračnog druga. Ukoliko je stan u kojemu bračni drugovi žive sa svojom djecom u najmu jednog od bračnog druga, ne smije se otkazati ugovor o najmu stana ukoliko bez pisanog pristanka drugog bračnog druga (koji mora biti još i ovjeren kod javnog bilježnika). Ukoliko, pak, nema pristanak drugog bračnog druga, jedan bračni drug može pristupiti sud koji, potom, može donijeti rješenje s ciljem zamjene suglasnosti. U tom slučaju je najvažnije da su zadovoljene stambene potrebe bračnih drugova i njihove djece.²²

Svaki bračni drug može samostalno odlučivati o *odabiru svojega rada i zanimanja*.²³

Osim osobnih, bračni drugovi imaju i imovinske odnose u braku koji su uređeni Obiteljskim zakonom, osim kada ih bračni drugovi urede bračnim ugovorom. Imovinski odnosi podrazumijevaju bračnu stečevinu i vlastitu imovinu. Naime, pod *bračnom se stečevinom* podrazumijevaju sva sredstva koja bračni drugovi steknu svojim radom u vrijeme trajanja braka. Međutim, u ovu stečevinu spadaju i svi dobici od igara na sreću kojih su bračni drugovi suvlasnici u jednakim udjelima.²⁴

Vlastita imovina podrazumijeva imovinu koju posjeduje bračni drug u trenutku kada sklapa brak i ta imovina ostaje isključivo njegova vlastita. Međutim, u vlastitu imovinu spada i sva imovina koju je stekao bračni drug tijekom trajanja braka.²⁵

Imovinski se odnosi u braku mogu urediti bračnim ugovorom, i to na trenutnoj ili, pak, budućoj imovini.

Ovaj je ugovor potrebno sklopiti u pisanom obliku s potpisima bračnih drugova ovjerenih kod javnog bilježnika.²⁶

²² ObZ, čl. 32.

²³ ObZ, čl. 33.

²⁴ ObZ, čl. 34 – 36.

²⁵ ObZ, čl. 38 - 39.

²⁶ Nakladništvo Vizura (2022). Dostupno na: <http://vizura.eu/praksa/vlastita-imovina-clanak-39/>

2.3.2. Odgovornosti i obveze bračnih drugova

Za sve obveze koje je bračni drug imao prema trećim osobama prije sklapanja braka, ali i koje je samostalno preuzeo nakon ulaska u braku, a koje se ne odnose na trenutne potrebe bračne zajednice, ne odgovara drugi bračni drug.²⁷

Za obveze preuzete u braku odgovaraju i jedan i drugi bračni drug solidarno svojom bračnom stečevinom i vlastitom imovinom.²⁸

Ukoliko se, zbog podmirenja zajedničkih obveza iz suvlasničkog dijela bračne stečevine ili vlastite imovine jednog bračnog druga naplati više nego što je to trebalo biti, taj bračni drug ima prema onome drugome pravo na naknadu tog iznosa iz njegova dijela bračne stečevine ili vlastite imovine. Ukoliko nije drugačije određeno ugovorom, bračni su drugovi odgovorni u istim omjerima.

Također, imovinske je odnose potrebno urediti sporazumom tako da bi se i u slučaju prestanka braka mogle poštovati odredbe.²⁹

U slučaju prestanka braka, sve stvari koje koriste maloljetna djeca ostaju u posjedu djece, tj. roditelja kod kojega djeca ostaju živjeti. Bračni drug može zahtijevati da pravo stanovanja u obiteljskom domu ima samo jedan roditelj sa maloljetnom djecom koja su zajednička. Može se odlučiti da tada roditelj koji živi s djecom u obiteljskom domu plaća režije drugom roditelju. Također, najvažnije je, prilikom odlučivanja o navedenom, voditi računa o pravima i dobrobiti djece.³⁰

²⁷ ObZ, čl. 43.

²⁸ ObZ, čl. 43.

²⁹ ObZ, čl. 45.

³⁰ ObZ, čl. 46.

3. RAZVOD BRAKA

Neovisno o obliku u kojemu se sklopio, brak prestaje u situacijama kada umre jedan bračni drug, kada se nestali bračni drug proglasi mrtvim, kada se brak poništi ili kada nastupi razvod. Prestanak braka poništavanjem ili razvodom nastupa u trenutku kada odluka suda postane pravomoćna i u tim situacijama oba bračna druga imaju pravo zadržati prezimena koja su imala u trenutku prestanka braka.³¹

3.1. Razdoblje pred razvodom braka

Nevjesta i ženik (po pravilu) u brak ne ulaze s pretpostavkom da će trajati neko vrijeme već da će potrajati „sve dok ih smrt ne rastavi“. Međutim, nije rijetkost da nastupi razvod braka i to je, nažalost, sve češća pojava. Također, pojavljuju se razne izmiješane emocije kada oboje shvate da slijedi iscrpno i teško razdoblje – razdoblje razvoda. Ovo je razdoblje posebno stresno kod bračnih drugova koja imaju djecu.³²

Iako postoje parovi koji shvate kako su pre naglili, tj. da ipak ne treba doći do razvoda braka, većina njih koji su se razveli ipak će reći kako su to trebali učiniti čak i mnogo prije. Najčešći razlozi „čekanja“, tj. odugovlačenja s razvodom jesu upravo djeca, ali ima ih još mnogo drugačijih. Neovisno o tome koji je razlog, činjenica jest da se previše odlaže odluka o pokretanju, a potom i o samom razvodu braka. Stoga se postavlja pitanje zašto je to tako i čini li se time dobro partnerima i njihovoj djeci. Razloga za to predugo odlaganje odluke ima mnogo, ali su potpuno jasni. Naime, ulaskom u brak partneri vjeruju u tu njihovu povezanost i sklad toliko čvrsto da, kada nastupi odluka o razvodu, jednostavno se ne mogu pomiriti da ta čvrsta povezanost i sklad nestaju. Međutim, potrebno je „priznati poraz“, tj. osvijestiti sebe kako taj odnos očito dalje više ne funkcionira. Djeca su ta koja „koče“ razvod jer podrazumijeva se da je za njihov razvoj idealna „potpuna“ obitelj. Stoga, roditelji koji više ne funkcioniraju kao bračni drugovi, a ostaju u toj zajednici samo zbog djece i njihove dobrobiti, zapravo im čine najgore moguće.³³

³¹ ObZ, čl. 47.

³² Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 15.

³³ Ibid, str. 16 – 17.

Što se tiče strahova prije samog razvoda, imaju ih i muškarci i žene, ali su različiti. Naime, žene osjećaju strahove osude okoline (roditelja, poslovnih kolega, prijatelja itd.) te moguće ugroze u materijalnom smislu (eventualno neplaćanje alimentacije djetetu od strane njegovog oca). Muškarci, pak, imaju strahove razdvajanja od djeteta što podrazumijeva ograničenje viđanja djeteta, nedobivanje obavijesti kada ima neki nastup ili je bolesno i slično. Svaka je osoba te bračni odnos individualna i zbog toga nije jednostavno odgovoriti na pitanje zašto i kada nastupa razvod braka. Međutim, za prepoznavanje da je došlo vrijeme za razvod braka jesu situacije kada je osoba sigurna da je u braku zbog sljedećih razloga: ³⁴

- djece,
- osjećaj poraza ukoliko se razvede,
- materijalne prirode ili, pak,
- straha da će se udaljiti od djeteta koje će živjeti s drugim roditeljem.

Ukoliko je prisutna ijedna od ovih situacija, znači da je zaista došlo vrijeme za razvod braka i to ne treba biti sramotno jer razvod nije poraz. Poraz jest upravo život u grču i laži, tj. u zajednici koja ne ispunjava pojedinca već ga koči da se izražava i realizira kao muškarac ili žena. Još jedan veliki teret za dijete predstavlja upravo činjenica da je roditelj ostao s onim drugim isključivo zbog njega. Iako se ne čini tako, najteža odluka razvoda braka jest upravo sama odluka o razvodu. Zbog toga je potrebno ne žuriti s tom odlukom, ali, isto tako, kada se uvidi da nema druge opcije, treba ju pokrenuti.

3.1.1. Faze razdoblja pred razvodom braka

Prije samog razvoda braka odvijaju se sljedeće faze koje uključuju razmišljanja, rasprave i postupke, a to su: ³⁵

1. faza negacije (težine krize i mogućnosti razvoda),
2. faza spašavanja (odnosa – braka) i
3. pripremna faza (za postupak razvoda i život nakon njega).

³⁴ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 18.

³⁵ Ibid, str. 22.

Za svaku je osobu važno spoznati u kojoj se fazi nalazi i kada bračni drugovi shvate da se nalaze u istoj, trebaju početi razgovarati i pregovarati. Nije lako primiti od partnera ili priopćiti partneru odluku o razvodu, a idealno je kada obje strane shvate isto, što je rijetko. Prvo je potrebno da svaka strana sagleda sebe u braku te uvidi koji je njegov/njezin status u tom odnosu. Točnije, potrebno je osvijestiti svoje emocije, razmišljanja, stavove i uvjerenja. Nakon osvješćivanja da se bliži razvod, potrebno je razgovarati s partnerom.

U prvoj fazi, *fazi negacije*, bračni su partneri nezadovoljni svojim odnosom, očiti su veliki problemi, razgovora gotova da nema, ali oni i dalje negiraju činjenicu da su u krizi. U ovoj fazi česti su pregovori i optužbe jer je svaki partner uvjeren da je problem u onome drugome. Uzročnici njihove boli su zapravo drugi ljudi (a ne oni sami) te događaji na koje oni nemaju nikakvog utjecaja. U ovoj fazi bračni partner često čeka da se onaj drugi promijeni kako bi stvari krenule na bolje što se, naravno, neće dogoditi. Teoretski, svaki brak može uspjeti, ali samo ako se ulaže u njega, ako partner prihvaća onog drugog (bez potrebe da ga mijenja), s mnogo poštovanja, razumijevanja i usklađivanja. Sretni brak podrazumijeva odnos u kojemu partner razumije i prihvaća potrebu drugog partnera za, npr. slobodom i zabavom. Tako, kada muž ode igrati nogomet ili žena na kavu s prijateljicama, onaj drugi to prihvaća. U nesretnom bi se braku to tumačilo kao ponašanje partnera protiv ovog drugog, tj. kao nedostatak ljubavi, uvažavanja ili slično. Stoga bi se s partnerom trebalo dogovoriti što je prihvatljivo, a što nije.

Faza spašavanja podrazumijeva razdoblje u kojemu je bračni partner osvijestio činjenicu da, ako se ovako nastavi, tj. ako se nešto ne promijeni, razvod će biti jedina opcija. Stoga nastupa akcija spašavanja braka koja je neophodna kada oba partnera shvate da je nastupila kriza, a oboje bi htjeli sačuvati brak i ulagati u njega, ali nisu sigurni kako to činiti. Ukoliko ne mogu ili ne znaju sami poboljšati komunikaciju, jedna je od opcija odlazak u bračno savjetovalište. Nekima bračno savjetovanje zaista pomogne, ali je važno ne osuđivati onoga drugoga i ne tražiti mane kod njega već dobre strane.³⁶

Najčešće su temelji nezadovoljavajućih odnosa sljedeći:³⁷

- „moje ponašanje odgovor je na ponašanje drugih (*Plačem i vrištim jer imaš ljubavnicu.*),
- mogu postići da se drugi ponašaju onako kako mislim da trebaju (*Kada ti zaprijetim, ostavit ćeš ljubavnika.*)

³⁶ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 28 - 33.

³⁷ Ibid, str. 33.

- moja je dužnost postići da se drugi ponašaju onako kako mislim da trebaju ponašati (*Uvjerit ću te da ti je mjesto uz mene i djecu i sve ću učiniti da ti to i dokažem.*)“.

Akcija spašavanja može biti uspješna samo kada se shvati da je odnos između dvoje ljudi zapravo ponašanje svakoga od njih kojim, uz druge ljude, zadovoljavaju vlastite potrebe. U braku partnere zbližavaju ponašanja prihvatanja, slušanja, vjerovanja, uvažavanja itd., a udaljavaju prigovaranje, okrivljavanje, prijetnje, optuživanje itd.³⁸

Svaki bračni partner utječe na onoga drugoga upravo svojim ponašanjem, ali time ne upravlja njime. Potrebno je osvijestiti da svatko radi sve, prvenstveno, zbog sebe, tj. zbog vlastitih uvjerenja da je to što radi ispravno.

U situacijama kada se pokuša sve, ali se shvati kako nema promjena i kako slijedi razvod braka, radi se o *pripreмноj fazi*. Naime, objema je stranama, pogotovo koje imaju djecu, jasno da moraju razmisliti, pregovarati i dogovarati pojedine činjenice prije samoga procesa razvoda braka. Vezano za pravnu stranu procedure razvoda, potrebno je dobro se informirati o tome otkud početi, što, gdje i kako obaviti te kojim redoslijedom.³⁹

3.1.2. Osude obitelji/zajednice

Iako u današnje vrijeme nije ništa neobično i novo, razvod braka predstavlja iznenađenje, šok i sramotu. Naime, bračni partneri koji se odluče rastati to doživljavaju kao vlastiti neuspjeh i često obraćaju preveliku pozornost na mišljenja drugih ljudi. Zapravo, jako je malo onih koji se, prije ili tijekom procesa razvoda braka, nisu zapitali što će reći njihova obitelj, prijatelji, poslovne kolege, susjedi itd.⁴⁰

Iako se ljudi trude udovoljiti drugima, to je nemoguće, a pogotovo da istovremeno udovolje i sebi. Sasvim je normalno da ljudi razmišljaju o mišljenjima i stavovima i drugih ljudi, posebice onih bližih, ali sve bi to trebalo biti u granicama normale. Također, svatko bi se trebao voditi, prvenstveno, vlastitim željama i motivima te poslušati mišljenje drugoga, ali to ne znači da ga mora i uvažiti.

³⁸ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik.

Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 34.

³⁹ Bertović Skračić, Z. (2018). Kad vas država rastavi... Dostupno na: <https://grazia.hr/kad-vas-drzava-rastavi/>

⁴⁰ Ibid, str. 47.

Najveći je problem kada se tuđa mišljenja stave ispred vlastitih pa se živi prema njima i pati. Zasigurno će svatko tko se nalazi pred razvodom braka svoje bližnje upoznati s time te, ukoliko oni pruže podršku, treba ju prihvatiti. Međutim, u situacijama prekomjernih kritika, osuđivanja i ispitivanja, treba se udaljiti.

Naime, posebno u ovom razdoblju psihičke i fizičke slabosti, treba se udaljiti od svih onih koji čine više štete nego koristi. Dakle, tijekom razvoda braka treba se znati nositi s kritikama i osudama drugih. Navedeno podrazumijeva da tuđe mišljenje može itekako povrijediti ukoliko mu se preda puno pozornosti. Nije realno za očekivati da svaki čovjek ima ista uvjerenja, stavove i predrasude. Upravo zbog toga osobe koje se nalaze pred razvodom braka ne trebaju očekivati kako će ih svi razumjeti i pružiti im potporu jer je to nemoguće. Stoga, treba se okrenuti sebi i fokusirati na one koji razumiju i ne osuđuju. Roditeljima, obitelji i životnoj sredini nije lako objaviti da nastupa razvod, ali kada se nastoji odlučiti je li važnija vlastita sreća i zdrav i normalan razvoj djeteta ili, pak, zadovoljenje tuđih želja i očekivanja, sam proces razvoda braka postaje jednostavniji. Ukoliko partneri koji se rastaju shvate da su odlučili dobro za sebe i svoje dijete/djecu, sve ostalo svakako odlazi u drugi plan.⁴¹

3.2. Pravni temelji razvoda braka

Razvod braka tužbom može tražiti jedan bračni drug ili, pak, oba prijedlogom za sporazumni razvod. Tužbu može podnijeti čak i osoba koja nije poslovno sposobna u dijelu osobnih stanja, ali pravo na tužbu nema muž kada je njegova žena trudna i sve dok njihovo dijete ne napuni godinu dana.⁴²

Sud će odlučiti provesti proces razvoda braka u sljedećim situacijama:⁴³

- kada i jedan i drugi bračni drug predlaže razvod (sporazumno),
- kada ustanovi da su odnosi među bračnim drugovima trajno poremećeni ili
- kada je od prestanka bračne zajednice protekla jedna godina.

⁴¹ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 47 – 49.

⁴² ObZ, čl. 50.

⁴³ ObZ, čl. 51.

Važno je da se oba bračna druga dogovore o pravnim posljedicama razvoda, tj. o sljedećem: ⁴⁴

- gdje će dijete/djeca živjeti nakon razvoda,
- tko će uzdržavati dijete i u kojoj mjeri,
- uređivanju imovinskih odnosa bračnih drugova i
- uzdržavanju bračnoga druga.

Prije podizanja tužbe za razvod braka, neophodan je postupak posredovanja prije razvoda braka, i to od strane Centra za socijalnu skrb. Naime, onaj bračni drug koji pokreće tužbu, podnosi i zahtjev za pokretanje postupka posredovanja prije razvoda braka. Ovaj je postupak nužno provoditi u sljedećim situacijama: ⁴⁵

- kada se postupak razvoda braka pokreće tužbom,
- kada se postupak razvoda braka pokreće sporazumnim zahtjevom, a bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu ili posvojenu djecu te djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti.

Postupak posredovanja prije razvoda braka provodi se s ciljem pružanja pomoći u uklanjanju poteškoća u odnosu između bračnih drugova ili, pak, postizanju dogovora o uređivanju pravnih posljedica razvoda braka. Dobivanjem rješenja o imenovanom posredovatelju (prvo ročište u postupku razvoda braka), bračni drugovi imaju obvezu podnošenja zahtjeva za razvod braka. Nakon što podnesu zahtjev, Centar za socijalnu skrb će pozvati oba bračna druga da se odazovu osobno (bez punomoćnika) postupku posredovanja. Ukoliko se pozivu, pak, ne odazove tužitelj, tj. oba bračna druga (kod podnošenja sporazumnog zahtjeva) i ne opravdaju svoj izostanak, Centar će odmah o tome pismeno obavijestiti sud. Ako bračni drugovi odustanu od postupka posredovanja, Centar za socijalnu skrb će i o tome obavijestiti sud. U situacijama kada se ne odazovu Centru ili odustanu od postupka posredovanja, smatra se da je tužba ili sporazumni zahtjev za razvod braka povučen. Postupak posredovanja provodi Stručni tim Centra za socijalnu skrb koji analizira uzroke koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa te se, ako je moguće, žele otkloniti navedene poteškoće. Potom se bračni drugovi upoznaju s pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda braka, a podatke obrađuju socijalni radnik i psiholog. Socijalni radnik ima zadatak da prikupi podatke o odrastanju, školovanju, zapošljavanju, a psiholog sastavlja prikaz odnosa u braku, odnosa prema djeci i okolini te razloga narušenih odnosa između partnera.

⁴⁴ ObZ, čl. 52.

⁴⁵ Centar za socijalnu skrb Đakovo. Dostupno na: <http://www.czss-djakovo.hr/dokumenti/Postupak%20posredovanja%20prije%20razvoda%20braka.pdf>

_____ <i>(Ime i prezime supružnika koji podnosi/se zahtjev)</i>		Prostor za prijamni pečat:
_____ <i>(Adresa prebivališta prvog upisanog supružnika)</i>		
Zahtjev za POKRETANJE POSTUPKA POSREDOVANJA PRIJE RAZVODA BRAKA		
<p><i>Molimo da odgovorite na sva pitanja u obrascu koja se odnose na Vas i članove Vaše obitelji, te da dostavite sve dokumente koje tražimo, a što je nužno kako bi se pravilno proveo postupak.</i></p>		
OSOBNI PODACI SUPRUŽNIKA		
	ŽENA	MUŽ
Ime i prezime		
Ime oca i majke		
Datum i mjesto rođenja		
Državljanstvo		
Stupanj obrazovanja i zanimanje		
Radni status i mjesto zaposlenja		
Adresa prijavljenog prebivališta (ulica, broj, poštanski broj, mjesto)		
Adresa trenutnog boravišta, ako se razlikuje od prebivališta (ulica, broj, poštanski broj, mjesto)		
Broj telefona		
Podaci o zajedničkoj malodobnoj djeci (ime i prezime i datum rođenja)		

Slika 2. Zahtjev za posredovanje prije razvoda braka

Izvor: <https://www.czss-ck.hr/userfiles/downloads/obraci%20-%20zahtjevi/ZAHTJEV%20ZA%20POSREDOVANJE%20%20PRIJE%20RAZVODA%20BRAKA.doc>

Rok za provedbu postupka posredovanja je tri mjeseca, a nakon što se provede, Centar za socijalnu skrb mora u roku od petnaest dana dostaviti bračnim drugovima stručno mišljenje o provedenom postupku posredovanja. Ako, i nakon provedenog postupka posredovanja, bračni drugovi i dalje žele razvod braka, stručno mišljenje moraju dostaviti sudu i nakon toga se na sudu nastavlja daljnji postupak. Ukoliko bračni drugovi to stručno mišljenje ipak ne dostave sudu, i to u roku od jedne godine, smatrat će se da je tužba, tj. sporazumni zahtjev za razvod braka povučen.⁴⁶

Roditelji moraju sastaviti sporazum o pravnim posljedicama razvoda braka koji čini dio plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Ako bračni drugovi ne izrade taj plan, odluku o svim pitanjima donosi sud po svojoj službenoj dužnosti.⁴⁷

Kada bračni drugovi imaju zajedničko dijete (maloljetno), moraju, prije nego se pokrene sudski postupak, obvezno sudjelovati u savjetovanju. Ukoliko ne sastave prethodno spomenut plan, roditelji moraju pristupiti sastanku obiteljske medijacije. U suprotnome ne mogu podnijeti tužbu zbog razvoda braka. Također, bračni drugovi roditelji maloljetnog djeteta trebaju podnijeti prijedlog za sporazumni razvod braka, a sud donosi odluke o tome:⁴⁸

- s kime će stanovati dijete te na koji će se način ostvarivati roditeljska skrb,
- način ostvarivanja odnosa djeteta i roditelja s kojim dijete neće stanovati te
- kolika je visina uzdržavanja djeteta.

Ukoliko roditelji ne iznesu nikakav prijedlog o navedenom, sud mora donijeti odluku o tome, ovisno o svim okolnostima.

Pravni pojam zakonskog razvoda znači odnos u kojemu (bivši) bračni partneri nemaju zajedničko kućanstvo ili bračnu zajednicu te barem jedan od njih ne želi obnoviti ili stvoriti bračnu zajednicu.⁴⁹

Uvjeti za zakonski razvod su da bračni drugovi žive odvojeno, a pravne posljedice zakonske razvoda su sljedeće:⁵⁰

⁴⁶ Centar za socijalnu skrb Đakovo. Dostupno na: <http://www.czss-djakovo.hr/dokumenti/Postupak%20posredovanja%20prije%20razvoda%20braka.pdf>

⁴⁷ ObZ, čl. 53.

⁴⁸ ObZ, čl. 56.

⁴⁹ European justice (2022). Dostupno na: https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-ee-hr.do?init=true&member=1

⁵⁰ Ibid

- zahtijevanje od drugog bračnog druga da preda sve predmete koji su se upotrebljavali u interesu obitelji (ukoliko su mu zaista potrebni ti predmeti ili ima interes za njihovo daljnje korištenje),
- sva zajednička imovina iz zajedničkoga kućanstva dijeli se jednako i pravedno uz uvjet da se poštuju interesi i jednog i drugog bračnoga druga,
- traženje od drugog bračnoga druga da prvome prepusti zajednički obiteljski namještaj (ili samo dio) na korištenje (pogotovo ako se to smatra neophodnim za interese zajedničkog djeteta).

Ukoliko je nastupio zakonski razvod braka, svaki bračni drug mora osigurati uzdržavanje u obliku redovnih novčanih iznosa za pokriće svih troškova koji su u interesu obitelji.

Bez obzira na razloge razvoda te sve ostale okolnosti, razdoblje prije, tijekom i nakon razvoda braka, nosi niz promjena i neophodan je veliki napor bračnih drugova za prilagodbu njih i njihove djece novonastaloj situaciji i novim načinima života. Djeca doživljavaju promjene i ponekad su svjedoci verbalnih konflikata njihovih roditelja te su tijekom razvoda izložena velikom stresu s raznim dugoročnim posljedicama zbog čega im je nužno posvetiti se u što većoj mjeri. Posebna bi se pažnja trebala posvetiti djeci koja su bila svjedoci obiteljskog nasilja jer, osim prijašnjih trauma, proživljavaju i dodatne u vrijeme razvoda braka njihovih roditelja.

51

3.3. Razdoblje razvoda

Nakon donesene odluke o razvodu, slijedi razdoblje samog razvoda. Ovo poglavlje sadrži prikaz samog postupka pokretanja razvoda, imovinsko-pravnu stranu razvoda te specifičnosti odnosa gdje su rođena ili posvojena djeca u odnosu na brakove bez djece. Zatim će se prikazati razvod braka iz pozicije djeteta nakon čega slijedi pojašnjenje roditeljske skrbi nakon samog razvoda.

⁵¹ Štifter, A., Mihalj, M., Rajhvajn Bulat, L., Vuković, S. (2016). Razlozi razvoda braka kao odrednice sporazuma o roditeljskoj skrbi. *Ljetopis socijalnog rada*, 23(2), str. 277.

3.3.1. Postupak pokretanja razvoda

Kako je već spomenuto, razvod braka može se pokrenuti na dva načina: ⁵²

- zajedničkim prijedlogom za sporazumni razvod braka ili
- tužbom za razvod braka koju podnosi jedan bračni drug.

U situacijama kada jedan bračni drug podnese zahtjev za razvodom braka, a drugi se ne želi razvesti, daljnji je postupak malo otežan, ali u praksi se ne događa često jer se najčešće oba druga žele razvesti.

U tim situacijama bračni drug koji podnosi zahtjev navodi da su im bračni odnosi teško i trajno poremećeni. U slučajevima kada bračni drugovi nemaju zajedničku djecu ili su djeca odrasla i samostalna, postupak razvoda je jednostavniji. ⁵³

Naime, tada ne postoji obveza savjetovanja pred Centrom za socijalnu skrb i bračni drugovi koji se žele razvesti obraćaju se direktno sudu. Ukoliko su suglasni da se žele razvesti, bračni drugovi mogu zajednički podnijeti prijedlog za sporazumni razvod braka o čemu sud odlučuje u izvanparničnom postupku. Ukoliko, pak, nisu suglasni, jedan od bračnih drugova može samostalno tužbom za razvod braka pokrenuti parnični postupak razvoda braka. Daljnji se postupci provode jednako kao i kada bračni drugovi imaju zajedničku djecu, ali nije potrebno da prilažu dokumentaciju vezanu za obvezno savjetovanje, obiteljsku medijaciju kao ni plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. ⁵⁴

3.3.2. Razvod braka u kojemu su rođena (ili posvojena) djeca

Niti jedan slučaj razvoda braka nije nimalo jednostavan, ali zasigurno su posebno teški oni u kojima su rođena ili posvojena djeca. Naime, djeci je u tim situacijama zakonom zajamčena specijalna zaštita. Tako se, npr. sve materijalne stvari koje koriste maloljetna djeca ne smatraju bračnom stečevinom koja se dijeli između roditelja već ostaje kod roditelja s kojim će dijete živjeti. Također, na zahtjev jednog bračnoga druga sud može odrediti da pravo stanovanja u domu koji je bračna stečevina ima samo bračni drug koji živi s djetetom/djecom. Međutim, to pravo traje ograničeno, a najduže dok se ne razriješi suvlasništvo na nekretnini.

⁵² Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 61.

⁵³ SOS Rijeka (2022). Dostupno na: <https://www.sos-rijeka.org/razvod-braka/>

⁵⁴ Ibid

Također, sud može odrediti da roditelj koji ostaje živjeti s djetetom/djecom u obiteljskome domu plaća paušalni iznos najamnine drugom roditelju te režije. Međutim, sud može i odbiti navedeni zahtjev za stanovanje ukoliko ukupni prihodi bračnih drugova nisu dovoljni da osiguraju troškove odvojenog stanovanja.⁵⁵

Što se tiče uzdržavanja djece, neovisno o situaciji u kojoj se roditelji nalaze, oboje bi ih trebali uzdržavati. Međutim, u praksi to baš i nije tako te su česti slučajevi kada se ne plaća alimentacija.

Razlozi tome su sljedeći:⁵⁶

- strana koja je „prevarena“ često novac upotrebljava kao sredstvo rješavanja frustracija zbog prijevare, ostavljanja ili slično,
- kriva percepcija roditeljske skrbi (iako dijete živi samo s jednim roditeljem, oba imaju roditeljsku skrb nad njim te su dužna uzdržavati ga te
- roditelj koji živi s djetetom i prima alimentaciju najčešće njezin iznos smatra premalnim, a drugi roditelj prevelikim.

U situacijama kada roditelj koji ne stanuje s djecom nema posao (ni primanja) svejedno mora uzdržavati svoje dijete, ali u nekom drugom iznosu, a to je:⁵⁷

- „za dijete od 6 godina 17% prosječne plaće,
- za dijete od 7 do 12 godina 20% prosječne plaće te
- za dijete od 13 do 18 godina 22% prosječne plaće.“

U iznimnim situacijama, kada postoji obveza uzdržavanja više djece, moguće je odrediti manji iznos uzdržavanja. Također, jako je važno naglasiti da se iznos uzdržavanja odnosi isključivo na novčani odnos, tj. alimentaciju koju plaća drugi roditelj. Sukladno tome, nije opravdano da zahtijeva da se od alimentacije odbije iznos potrošen na novu odjeću ili obuću.

⁵⁵ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 71 - 72.

⁵⁶ European justice (2022). Dostupno na: https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-ee-hr.do?init=true&member=1

⁵⁷ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 75.

Stoga slijedi zaključak da svaki roditelj koji je radno sposoban ne može ni na kakav način, ni pod kojim uvjetima i ni iz kojih razloga biti oslobođen dužnosti uzdržavanja maloljetnog djeteta.⁵⁸

Kad god jedan roditelj ne poštuje obvezu uzdržavanja svog djeteta/djece, drugi se roditelj može obratiti sudu sa zahtjevom, tj. prijedlogom za privremenu mjeru. Inače, ako uzdržavanje za maloljetno dijete ne plaća roditelj, dužni su plaćati baka i djed po tom roditelju, ali i maćeha i očuh.⁵⁹

Roditelj koji u nekom vremenskom razdoblju nije plaćao uzdržavanje za dijete/djecu, mora isplatiti naknadu za uskraćeno uzdržavanje, i to unazad pet godina od nastanka tog prava pa do podnošenja tužbe. Ukoliko roditelj ni to ne plati, drugi roditelj koji živi s djetetom može pokrenuti ovršni prijedlog.⁶⁰

Osim maloljetnog, roditelj mora uzdržavati i punoljetno dijete koje ide u srednju školu ili na fakultet, ali uz uvjet da dijete redovno i uredno ispunjava svoje obveze. Također, roditelj je dužan uzdržavati punoljetno dijete koje je završilo svoje školovanje, ali se ne može zaposliti, i to godinu dana nakon što je završio sa svojim obrazovanjem. Jedina je iznimka punoljetno dijete koje, zbog teške ili trajne bolesti (ili invaliditeta), nije sposobno za rad i tada roditelj mora uzdržavati dijete sve dok traje navedena nesposobnost.⁶¹

Tablica 1. prikazuje iznose uzdržavanja prema prosječnim potrebama maloljetnog djeteta prema Odluci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

⁵⁸ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 76.

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Ibid, str. 76 – 77.

⁶¹ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 77 – 78.

Tablica 1.

Mjesečni iznosi uzdržavanja prema prosječnim potrebama maloljetnog djeteta

Platni razredi prihoda obveznika uzdržavanja	Mjesečni iznosi uzdržavanja prema dobi djeteta			Zajamčeni preostali dio prihoda
	0 - 6 g.	7 - 12 g.	13 - 18 g.	
1	2			3
do 2.500	1.098	1.291	1.420	800
2.501 - 3.500	1.140	1.337	1.468	1.000
3.501 - 4.500	1.181	1.383	1.517	1.350
4.501 - 5.500	1.223	1.428	1.565	1.700
5.501 - 6.500	1.264	1.474	1.613	2.050
6.501 - 7.500	1.310	1.524	1.666	2.400
7.501 - 8.500	1.430	1.657	1.806	2.750
8.501 - 9.500	1.550	1.789	1.947	3.100
9.501 - 10.500	1.680	1.933	2.101	3.450
10.501 - 11.500	1.785	2.100	2.310	3.800
11.501 - 13.000	1.955	2.300	2.530	4.200
13.001 - 14.500	2.210	2.600	2.860	4.700
14.501 - 16.000	2.465	2.900	3.190	5.200
16.001 - 18.000	2.720	3.200	3.520	5.800
18.001 - 20.000	3.060	3.600	3.960	6.500
20.001 - 22.000	3.400	4.000	4.400	7.000
22.001 - 25.000	3.740	4.400	4.840	8.000
25.001 - 30.000	4.250	5.000	5.500	9.000
30.001 - 35.000	5.100	6.000	6.600	11.000

Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_39_827.html

3.3.3. Specifičnosti razvoda bračnih drugova s maloljetnom djecom

Osim svega navedenoga vezanog za imovinsko-pravne odnose, partneri koji su u procesu razvoda braka, a imaju zajedničku maloljetnu djecu, moraju riješiti još mnoga druga pitanja.

Neka su od tih pitanja: ⁶²

- s kim će dijete/djeca živjeti,
- kako će i koliko ostvarivati osobne odnose s drugim roditeljem,
- koliki će biti iznos uzdržavanja itd.

Također, jako je važno naglasiti razliku parova koji imaju djecu od onih koji ju nemaju ili su im djeca punoljetna, tj. odrasla i samostalna. Naime, temeljna je razlika u tome što je ova prva skupina parova obvezna sudjelovati u obveznom savjetovanju. Ukoliko se razvod odvija sporazumnim putem, bračni su drugovi obvezni izraditi plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Ukoliko ne ispune obvezu sastavljanja ovoga plana, roditelji moraju pristupiti prvom sastanku obiteljske medijacije.

3.3.4. Pravni aspekti razvoda braka

Razvod predstavlja jedan od najviše stresnih događaja u životu osobe koja se suočava s njim. Prema Holmes-Raheovoj ljestvici procjene socijalne prilagodbe⁶³ razvod se, prema razini stresa, nalazi na drugome mjestu, odmah iza smrti bračnoga partnera. Međutim, očito je da je izostavljen događaj smrti djeteta koji je sigurno najviše stresan događaj u životu jedne osobe. Kako god, razvod se braka može svakako svrstati u pet najstresnijih događaja u životu. Razvod nije jednokratni događaj nego iznimno složen proces koji obilježavaju mnogobrojne promjene zbog čega mnogi pojedinci još uvijek nisu gotovi sa svim aspektima oporavka.

U aspekte razvoda braka spadaju: ⁶⁴

- „pravni,
- ekonomski,

⁶² Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 79.

⁶³ Holmes, T. H, Rahe, R. H. (1967). The Social Readjustment Rating Scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 11 (2), str. 213.

⁶⁴ Ernečić, M., Patrčević, S. (2013). Razvod – pogled iznutra. Koprivnica: Superprint d.o.o., str. 12.

- društveni,
- psihološki,
- emocionalni i
- suroditeljski aspekt“.

Kako je već prethodno opisano, razvod braka reguliran je Obiteljskim zakonom. Brak prestaje poništavanjem ili razvodom kada presuda suda o poništavanju ili razvodu postane pravomoćna. S *pravnog aspekta* razvoda braka razmatraju se odluka o prezimenu, roditeljskoj skrbi, uzdržavanju. Roditeljsku skrb čine odgovornost, dužnosti i prava roditelja s ciljem zaštite dobrobiti djeteta, osobnih te imovinskih interesa. Niti jedan roditelj ne može se odreći roditeljske skrbi, a roditeljska skrb može se ograničiti ili oduzeti samo odlukom nadležnih tijela. Dužnost jednog roditelja su odgoj, uzdržavanje i školovanje svojeg maloljetnog djeteta.⁶⁵

Ekonomski aspekt razvoda braka podrazumijeva utjecaj razvoda na ekonomsku situaciju svakog bračnoga druga. Naime, ukoliko se razvod odvija sporazumno, sam trošak razvoda može biti relativno nizak i svodi se na podmirenje osnovnih sudskih taksi i pristojbi. Međutim, ukoliko se u proces razvoda uključe i odvjetnici, tada njegova cijena može biti iznimno visoka. Među najviše troškove razvoda braka spadaju pitanja razrješavanja podjele zajedničke imovine, ali je i uzdržavanje dva kućanstva (nakon razvoda) itekako skuplje nego jednog (za vrijeme trajanja braka). Na ekonomski status roditelja veliki utjecaj imaju i troškovi koji se odnose na održavanje susreta i druženja s djecom, posebno u situacijama kada drugi (bivši) partner živi na nekoj udaljenoj lokaciji. Nisu rijetke situacije ni kada djeci treba posebna stručna pomoć kako bi se nosila s razvodom što, opet, zahtijeva određene troškove.

Plaćanje uzdržavanja (alimentacije) također predstavlja veliki iznos za roditelja koji ne živi s djecom, ali i za onog drugog roditelja jer taj iznos nije dovoljan za njihov kvalitetan život.

Poznata je iznimno teška ekonomska situacija razvedenih roditelja, a tome dodatno otežava činjenica da mnogi poslodavci ne žele zaposliti samohranog roditelja jer znaju da ima dodatne potrebe, ali i teško usklađivanje obiteljskih i radnih obveza.⁶⁶

⁶⁵ Ernečić, M., Patrčević, S. (2013). Razvod – pogled iznutra. Koprivnica: Superprint d.o.o., str. 17 – 18.

⁶⁶ Ibid, str. 19 – 20.

Upravo se zbog toga u Republici Hrvatskoj predlažu sljedeće mjere za poboljšanje položaja jednoroditeljskih obitelji: ⁶⁷

- „unaprjeđivanje životnog standarda,
- poboljšavanje materijalnih uvjeta života,
- utemeljenje državnog alimentacijskog fonda te
- omogućavanje zapošljavanja i usklađivanja roditeljske i radne uloge samohranih roditelja.“

Sljedeći je aspekt razvoda braka onaj *društveni* pod kojim se podrazumijevaju promjene u društvenim životu svakoga od partnera. Naime, nakon razvoda braka nastupaju mnoge promjene u vidu odnosa partnera s obitelji bivšeg partnera, zatim sa zajedničkim prijateljima, kumovima, rođacima itd. Ukoliko oba (bivša) partnera rade u istom radnom okruženju, mijenjaju se i odnosi na poslu, otežava se komunikacija te nastupaju određene poteškoće. Također, jako je važno u kojoj sredini žive partneri koji se razvode jer u mnogim je sredinama naglašen problem raste čime je prisutna još veća osuda njih dvoje. ⁶⁸

3.3.5. Savjetovanje i obiteljska medijacija

Kako je već prethodno spomenuto, roditelji maloljetne djece ne mogu pokrenuti postupak razvoda braka ukoliko prethodno ne prođu tzv. obvezno savjetovanje. To je postupak koji se provodi u Centru za socijalnu skrb s ciljem da se, roditelji savjetuju u vezi s posljedicama razvoda braka. Na ove susrete roditelji mogu doći zajedno ili odvojeno, a ondje se s njima susreću pravnik i socijalni radnik (psiholog). Prvi susret uključuje upoznavanje s posljedicama braka nakon čega se roditelji upućuju na izradu plana o zajedničkoj obiteljskoj skrbi. Na drugi susret roditelji donose taj plan koji pravnik i psiholog pregledavaju. Ukoliko se procijeni neophodnim, roditelji dolaze i na treći susret sa stručnjacima. ⁶⁹

Nakon provedenog obveznog savjetovanja, iz centra se dostavlja izvješće koje roditelji prilažu prijedlogu za sporazumni razvod braka. Idealno je kada roditelji prije obveznog savjetovanja već dogovore daljnju brigu o zajedničkom djetetu/djeci jer se tada obvezno savjetovanje može odvijati u samo jednom susretu.

⁶⁷ Ernečić, M., Patrčević, S. (2013). Razvod – pogled iznutra. Koprivnica: Superprint d.o.o., str. 20 – 21.

⁶⁸ Ibid, str. 21.

⁶⁹ Ibid, str. 96 – 97.

Nikako nije dobro kada roditelj dođe na obvezno savjetovanje ljut na onoga drugoga te pristupi napadački i optuženički. Na obvezno bi savjetovanje roditelji trebali ići sa stavom da za svoje dijete i sebe iz cijele situacije izvuku najbolje. U situacijama kada roditelji ne uspiju sastaviti plan o zajedničkoj skrbi, dužni su doći na prvi susret obiteljske medijacije. Ukoliko se jedan partner ne pojavi neće biti moguće sporazumno se razvesti već će biti moguća samo opcija tužbe, i to od strane roditelja koji je pristupio medijaciji. Temeljna je svrha medijacije postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, ali i sporazumijevanje oko svih ostalih spornih pitanja imovinske i neimovinske prirode. Iako neki poistovjećuju obiteljsku medijaciju s obveznim savjetovanjem, ali razlika je u osobama koje provode navedeno. Naime, obvezno savjetovanje provode pravnik i psiholog, a obiteljsku medijaciju školovani obiteljski medijatori upisani u registar kod ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Na susretima obiteljske medijacije roditelji mogu biti prisutni zajedno, ali i odvojeno, a sve je besplatno i povjerljivo. Od medijacije se može odustati u bilo kojem trenutku, a o njoj se sastavlja izvješće.⁷⁰

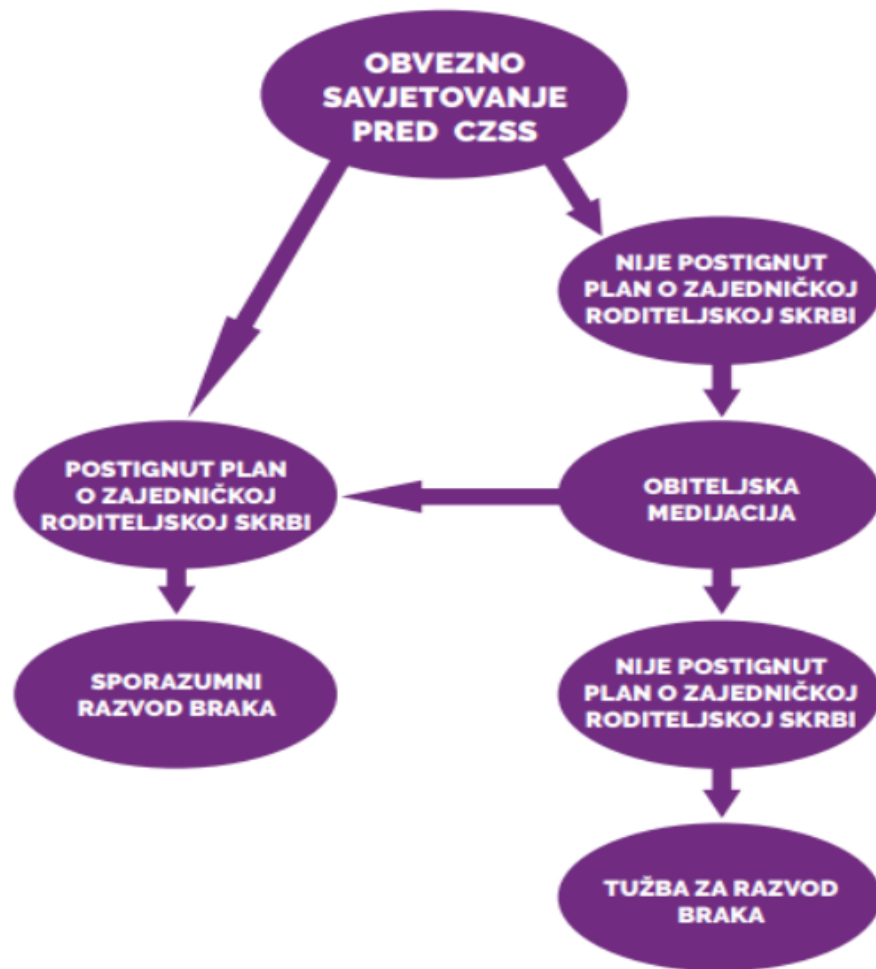
3.3.6. Razmjena informacija i odluka vezanih za dijete

Roditelji su dužni nakon razvoda braka razmjenjivati informacije o djetetu i zajednički donositi odluke vezane za nj. Nerijetko roditelji ne znaju koje su to informacije koje bi trebali razmjenjivati međusobno, a za neke je čak potrebna i suglasnost onog drugog roditelja (poput promjene osobnog imena, prebivališta, vjere itd.). Kod promjene adrese stanovanja ne treba suglasnost ukoliko preseljenje nema utjecaja na ostvarivanje postojećih odnosa s drugim roditeljem, ali pod uvjetom da roditelj s kojim dijete živi ima suglasnost od Centra za socijalnu skrb. Jako je važno da roditelji međusobno razmjenjuju informacije o zaštiti djetetova zdravlja, dosljednosti u odgoju te informacije vezane za školske i izvanškolske obveze. Međutim, dok je dijete kod jednog roditelja, onaj drugi nema pravo određivati što će dijete jesti, gdje će ići i slično.⁷¹

Sljedeća slika prikazuje postupak razvoda braka ukoliko bračni drugovi imaju maloljetnu zajedničku djecu.

⁷⁰ Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str.

⁷¹ Ibid, str. 106 – 113.



Slika 3. Postupak razvoda braka ukoliko bračni drugovi imaju maloljetnu zajedničku djecu

Izvor: SOS Rijeka (2022). Dostupno na: <https://www.sos-rijeka.org/razvod-braka/>

Iz ove je slike vidljivo kako je, što je već prethodno rečeno, za roditelje obvezno savjetovanje pred Centrom za socijalnu skrb nakon čega slijedi postizanje plana o zajedničkoj skrbi. Ukoliko je ovaj plan postignut, brak se razvodi sporazumno, a ukoliko do postizanja ovoga plana ipak nije došlo, nastupa tužba za razvod braka.

3.3.7. Imovinsko-pravna strana razvoda

Ljudi koji se odluče rastati imaju jednaka prava na bračnu stečevinu, tj. trebali bi ju podijeliti ravnopravno. S druge, pak, strane, imovina koju ima jedan bračni drug u trenu sklapanja braka ostaje njegova imovina, ali u tu imovinu spada i ona koju je stekao u razdoblju braka, npr. nasljeđivanjem.

Svaki je bračni par individualan pa je tako i situacija sa stanjem oko bračne stečevine i vlastite imovine individualna. Zapravo je idealno kada se bračni partneri uspiju dogovoriti oko navedenog, time olakšavaju i sebi i onome drugome. Ukoliko to baš i ne ide tako, preporuka je angažirati odvjetnika koji će riješiti navedeno. Kada je u tijeku proces razvoda braka, bračni drugovi nerijetko postavljaju pitanja oko prodaje zajedničkog automobila, prodaje zajedničkog stana i slično. Naime, tijekom razvoda vrijedi isto kao i tijekom trajanja braka. Za sve redovne poslove poput redovnog održavanja, iskorištavanja i korištenja neke stvari smatra se da je drugi bračni drug suglasan. Međutim, ono što je važno znati jest da bračni drug ne može poduzimati nikakve izvanredne aktivnosti (npr. na nekretninama) bez suglasnosti onog drugog. Tako nije moguće podići hipoteku na stambenom ili poslovnom prostoru ili, pak, dozvoliti građenje na zemlji koja je bračna stečevina. Međutim, i ovdje postoje složeniji slučajevi kada je drugi bračni drug problematičan u vidu imovine, npr. ako je kockar. I u tim je slučajevima najbolje angažirati odvjetnika koji će riješiti stvari.⁷²

Za sve obveze koje je jedan bračni drug stekao prije, ali i poslije sklapanja braka, a koje se ne odnose na tekuće potrebe bračne i obiteljske zajednice, ne odgovara drugi bračni drug. Suprotno tome, u slučaju kada su obveze nastupile s ciljem ispunjavanja potreba bračne i obiteljske zajednice, za njih su odgovorna oba bračna druga, i to solidarno bračnom stečevinom i vlastitom imovinom.⁷³

Nažalost, nisu rijetki ni slučajevi u kojima jedan bračni drug ostavi onog drugog koji je nezaposlen, bez novaca na računu ili, pak, bolestan. U tim situacijama ostvaruje pravo na uzdržavanje od strane onog drugog, ali na određeno vrijeme i samo ako on to može. Zahtjev za uzdržavanje može se podnijeti sve dok se ne zaključi glavna rasprava u parnici za razvod.

Bivši bračni drug ima obvezu uzdržavati ovoga drugoga najviše jednu godinu, osim u nekim opravdanim slučajevima kada se rok obveze može produžiti. Ukoliko drug sklopi novi brak, osoba koju uzdržava bivši bračni drug gubi pravo na uzdržavanje. Isto vrijedi i u situacijama kada se promijeni stanje na temelju kojega je i određena obveza uzdržavanja (npr. pronalazak posla, ozdravljenje itd.).⁷⁴

⁷² Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). Vodič kroz razvod braka. Psihološko-pravni priručnik.

Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o., str. 63 – 68.

⁷³ Ibid, str. 68 - 69.

⁷⁴ Ibid, str. 69 – 70.

4. STATISTIČKI PODACI O RAZVODIMA BRAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sklapanje braka mnogi smatraju jednim od najzujbudljivijih događaja u životu, ali većina njih nije svjesna kako taj odnos nije jednostavno za održavati. Također, kako vrijeme odmiče, sve je manje ljudi koji se odlučuju na taj potez što dokazuje činjenica da je u 2009. godini bilo sklopljeno 22.382, a u 2018. godini 19.921 brakova.⁷⁵

Međutim, rekord je „oborila“ 2013. godina kada je na razini cijele zemlje sklopljeno 19.169 brakova. Osim nivoa zemlje, zanimljivo je promotriti stanje po županijama koje pokazuje kako se najviše brakova u 2018. godini sklopilo u Požeško-slavonskoj i Brodsko-posavskoj županiji, a potom u Vukovarsko-srijemskoj. Najmanje je brakova bilo sklopljeno u Istarskoj županiji. Također, značajna je promjena porasta broja građanskih uz istovremeno smanjenje vjerskih brakova. Stoga je od 36,5% građanskih u 2009. godini sklopljeno njih 49,9% u 2018. godini što znači da je vjerskih bilo u istoj toj godini sklopljeno 50,1%.⁷⁶

Mijenjaju se i trendovi vezani za dizajn pozivnica, torti i prostora, ali i vremena sklapanja brakova. Naime, od 50-ih do 70-ih godina 20. stoljeća najviše se brakova sklapalo u siječnju,⁷⁷ veljači i prosincu, osamdesetih godina je prednjačio mjesec travanj, a zadnjih 15 godina najviše se brakova sklopi u razdoblju kasnog ljeta i rane jeseni, tj. u rujnu i listopadu. Mijenja se i dob nevjeste i ženika što pokazuje činjenica da su 50-ih godina 20. stoljeća brakove sklapali ljudi u ranim dvadesetima. Deset godina kasnije pri sklapanju braka nevjeste su imale u prosjeku 22,6, a ženici 25,8 godina. Zatim je dob nevjesta u 2010. godini porasla na 27,3, a ženika na 30,1 godinu. Do 2018. godine nastupio je novi porast te su tada nevjeste ulazile u brak s prosječno 28,7, a ženici s 31,3 godine. Što se, pak, tiče trajanja brakova, u prosječnom je iznosu to 14,9 godina. Neovisno o razlogu, u posljednjih je deset godina broj razvoda u porastu. Naime, 2009. je godine zabilježeno 5.076, a 2016. godine 7.036 razvoda. Nakon toga slijedi pad broja razvoda, ali navedeno se može povezati i sa sve manjim brojem sklapanja brakova. U nastavku će se prikazati statistički podaci o sklopljenim i razvedenim brakovima u Republici Hrvatskoj u određenim vremenskim razdobljima.

⁷⁵ Državni zavod za statistiku – Ljubav kroz statistiku (2020). Dostupno na:

<https://www.dzs.hr/Hrv/important/Interesting/articles/Ljubav%20kroz%20statistiku.html>

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Ibid

4.1. Sklopljeni brakovi

Tablica 2. prikazuje sklopljene brakove u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2000. do 2020. godine.

Tablica 2.

Sklopljeni brakovi u Republici Hrvatskoj od 2000. do 2020. godine

GODINA	BROJ SKLOPLJENIH BRAKOVA
2000.	22.017
2001.	22.076
2002.	22.806
2003.	22.337
2004.	22.700
2005.	22.138
2006.	22.092
2007.	23.140
2008.	23.373
2009.	22.382
2010.	21.294
2011.	20.211
2012.	20.323
2013.	19.169
2014.	19.501
2015.	19.834
2016.	20.467
2017.	20.310
2018.	19.921
2019.	19.761
2020.	15.196

Izvor: izrada autorice (prema: Državni zavod za statistiku – Statistički ljetopis 2018. Dostupno na:

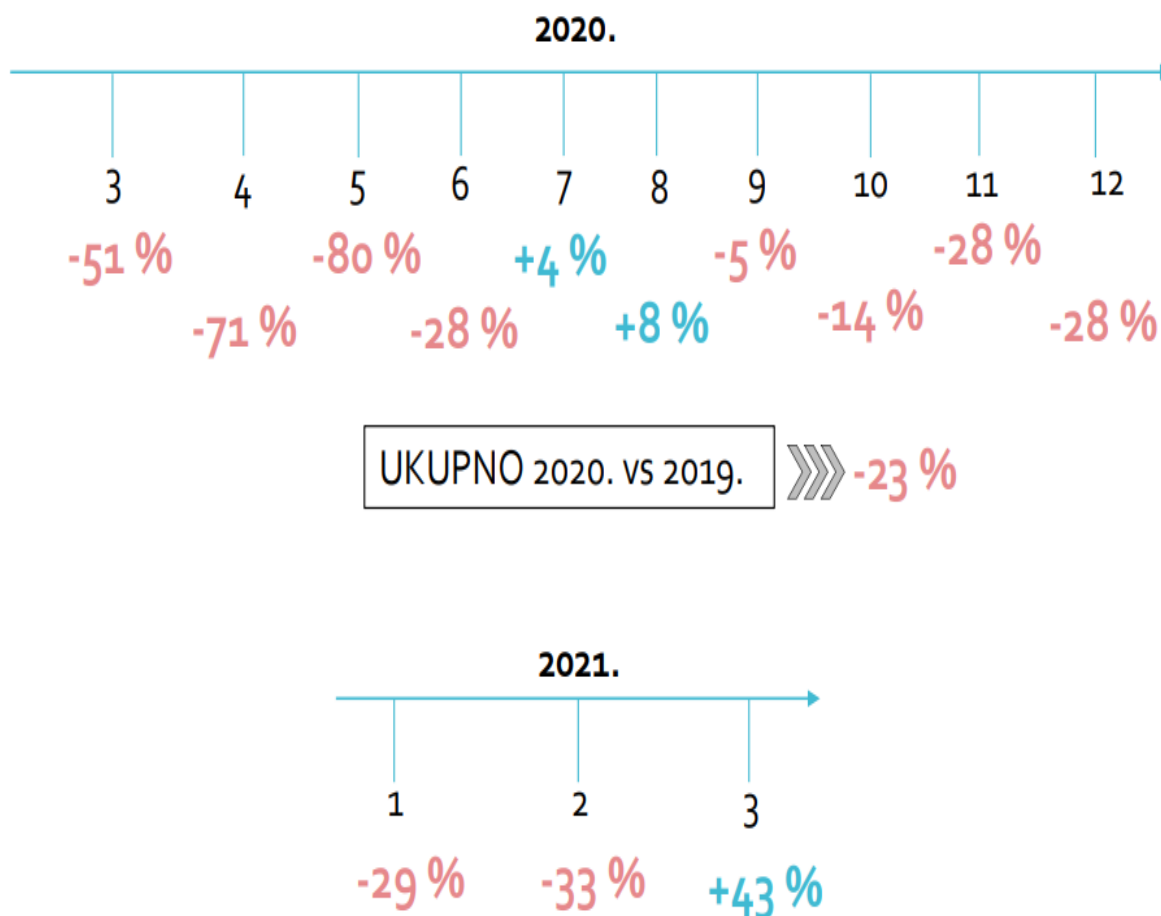
<https://www.dzs.hr/> i prema: Državni zavod za statistiku – Statističke informacije 2021. Dostupno na:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2021.pdf)

Iz ove je tablice vidljiv porast broja sklopljenih brakova od 2000. do 2008. godine (uz maleni pad 2003. godine).

Zatim, od 2009. godine slijedi pad koji traje sve do 2015. godine, a 2016. je broj sklopljenih brakova nešto veći nego prethodne godine. Zatim od 2017. slijedi ponovni pad sklopljenih brakova. Ukoliko se promotre sve prikazane godine, može se zaključiti da je najviše brakova bilo sklopljeno 2008., a najmanje 2020. godine.

Slika 4. prikazuje kretanje broja sklopljenih brakova po mjesecima (2020. u odnosu na 2019. godinu te prva tri mjeseca 2021. godine).

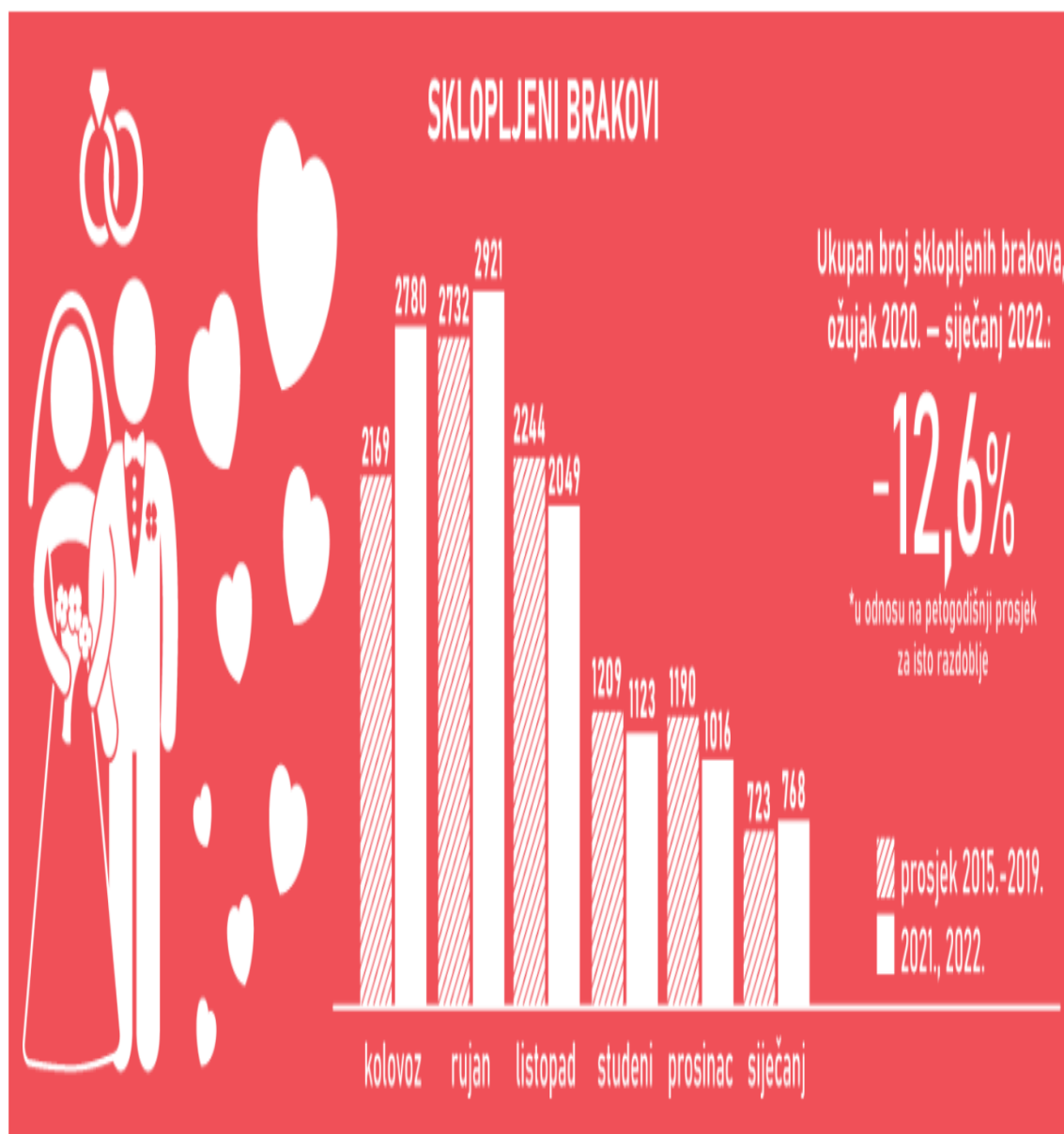


Slika 4. Kretanje broja sklopljenih brakova u Republici Hrvatskoj od 2019. do 2021. godine

Izvor: <https://demografijaimladi.gov.hr/UserDocsImages/Brochure/prof.%20%C4%8Cipin%20-%20Demografski%20proces%20i%20obiteljska%20dinamika%20u%20RH%20u%20vrijeme%20pandemije%20COVIDa.pdf>

Iz ove je slike moguće vidjeti kako je u svim mjesecima 2020. godine zabilježen pad broja sklopljenih brakova, osim u mjesecu srpnju i kolovozu kada je došlo do malenog porasta (4% u mjesecu srpnju i 8% u mjesecu kolovozu).

Slika 5. sadrži jednostavniji prikaz usporedbe prosjeka sklopljenih brakova u razdoblju od 2015. do 2019. te 2021. i 2022. godinu.

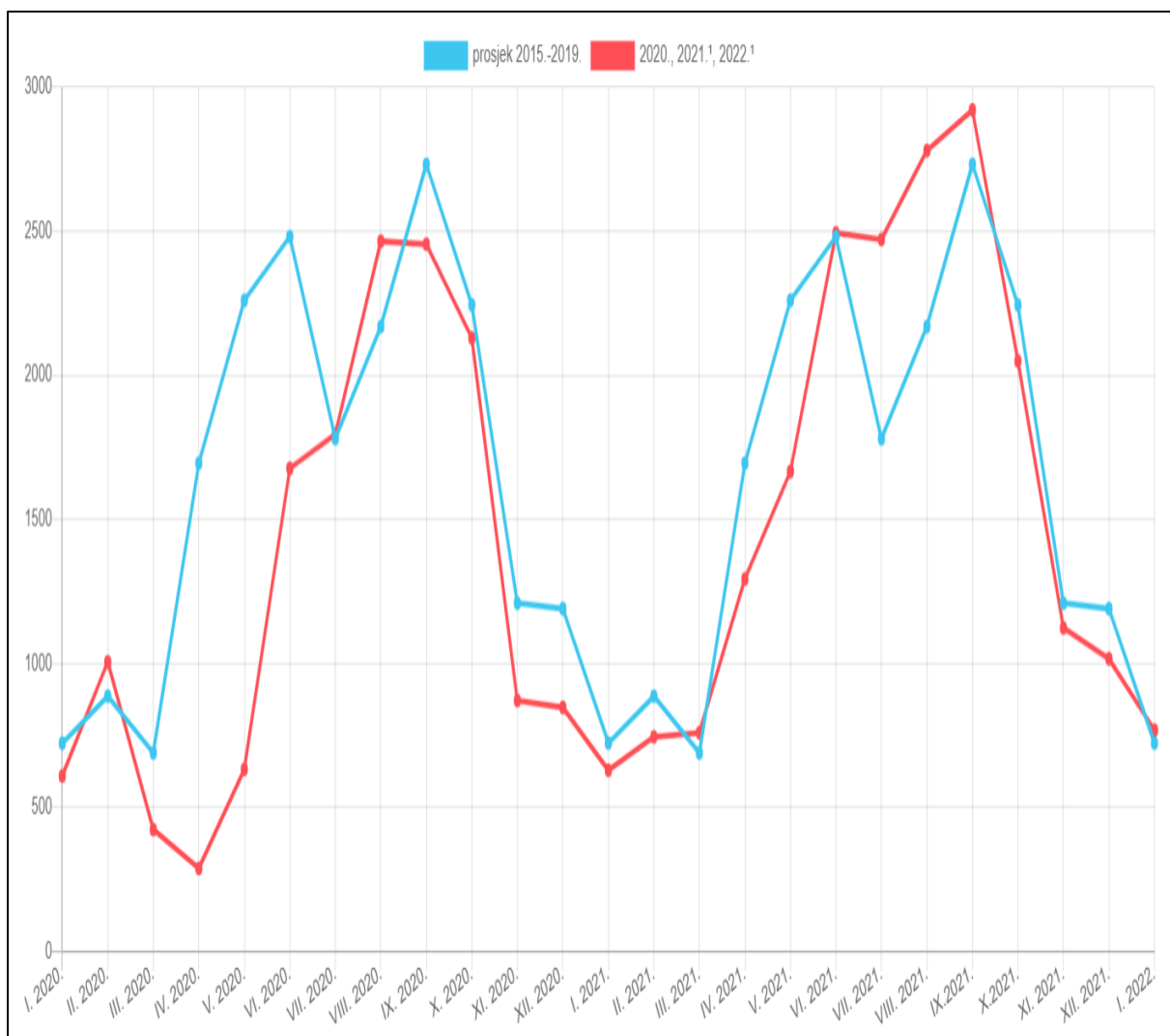


Slika 5. Usporedba sklopljenih brakova u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/stanovnistvo-brakovi.html>

Iz ove se slike iznimno jasno vidi kako mjeseci kolovoz i rujan 2021. godine bilježe porast sklopljenih brakova u odnosu na isti mjesec od 2015. do 2019. godine. Međutim, u svim je ostalim mjesecima zabilježen pad, osim u mjesecu siječnju kada je broj sklopljenih brakova malo veći. Ukoliko se usporedbi broj sklopljenih brakova od ožujka 2020. do siječnja 2022. godine s petogodišnjim prosjekom za isto razdoblje, prisutan je pad od 12,6%.

Grafikon 1. prikazuje usporedbu sklopljenih brakova po mjesecima u razdoblju od 2020. do siječnja 2022. i prosjeka od 2015. do 2019. godine.



Grafikon 1. Usporedba sklopljenih brakova od 2015. do 2019. te 2020. do siječnja 2022. godine

Izvor: <https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/stanovnistvo-brakovi.html>

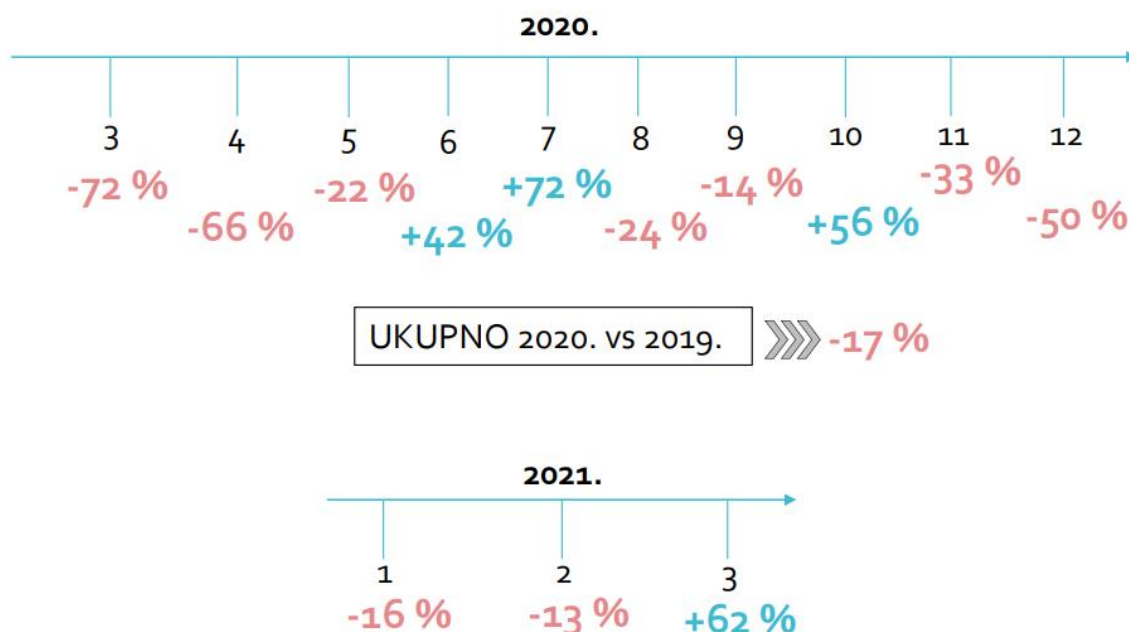
Treba uzeti u obzir da su podaci za 2021. i 2022. (zasada) privremeni, ali iz prethodne slike može se vidjeti sljedeće:

- gotovo je u svim prikazanim mjesecima broj sklopljenih brakova u 2020. (do 2022.) godini manji nego što je prosjek razdoblja od 2015. do 2019. godine,
- najmanji je sklopljenih brakova bilo u travnju 2020. godine i
- najviše je sklopljenih brakova bilo u rujnu 2021. godine.

Dakle, općenito gledajući promatrana razdoblja, može se zaključiti da, kako vrijeme prolazi, sklapa se sve manje i manje brakova u Republici Hrvatskoj.

4.2. Razvedeni brakovi i manipulacije djecom tijekom razvoda

Sljedeće će slike i tablice prikazati podatke o razvedenim brakovima u Republici Hrvatskoj u određenom vremenskom razdoblju.



Slika 6. Kretanje broja razvedenih brakova u Republici Hrvatskoj od 2019. do 2021. godine

Izvor: <https://demografijaimladi.gov.hr/UserDocsImages/Brochure/prof.%20%C4%8Cipin%20-%20Demografski%20proces%20i%20obiteljska%20dinamika%20u%20RH%20u%20vrijeme%20pandemije%20COVIDa.pdf>

Tablica 3. prikazuje razvedene brakove u RH u razdoblju od 2000. do 2020. godine.

Tablica 3.

Razvedeni brakovi u Republici Hrvatskoj od 2000. do 2020. godine

GODINA	BROJ RAZVEDENIH BRAKOVA
2000.	4.419
2001.	4.670
2002.	4.496
2003.	4.934
2004.	4.985
2005.	4.883
2006.	4.651
2007.	4.785
2008.	5.025
2009.	5.076
2010.	5.058
2011.	5.662
2012.	5.659
2013.	5.992
2014.	6.570
2015.	6.010
2016.	7.036
2017.	6.265
2018.	6.125
2019.	5.936
2020.	5.153

Izvor: izrada autorice (prema: Državni zavod za statistiku – Statistički ljetopis 2018. Dostupno na:

<https://www.dzs.hr/pdf/StatInfo2018.pdf> i prema: Državni zavod za statistiku – Statističke informacije 2021. Dostupno na:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2021.pdf)

Ukoliko se promotre podaci prikazani u toj tablici, vidljiv je porast razvedenih brakova u razdoblju od 2006. do 2016. godine (s malenim odstupanjima u ponekim razdobljima). Također, vidljivo je da je vrhunac razvedenih brakova zabilježen 2016. godine nakon koje se taj broj smanjuje. Međutim, ukoliko se razvedeni povežu sa sklopljenim, činjenica jest da je manje razvedenih brakova u tom periodu i zbog toga što ih se tada manje i sklopilo.

Tablica 4. prikazuje statističke podatke o postupcima razvoda braka u Republici Hrvatskoj u 2020. godini partnera sa zajedničkom djecom.

Tablica 4.

Postupci oko razvoda brakova u RH u 2020. godini parova koji imaju zajedničku djecu

POSTUPAK	BROJ
ZAHTJEVI ZA OBVEZNO SAVJETOVANJE	7.490
obvezno savjetovanje provedeno i okončano	6.701
obvezno savjetovanje nije provedeno i okončano	789
BRAČNI PAROVI UPUĆENI U POSTUPAK OBITELJSKE MEDIJACIJE	1.129
IZRAĐENI PLANOVI O ZAJEDNIČKOJ RODITELJSKOJ SKRBI	4.138
planovi odobreni rješenjem suda	3.130
POSTIGNUT SPORAZUM O ZAJEDNIČKOJ RODITELJSKOJ SKRBI	4.403
nakon provedenog obveznog savjetovanja	4.087
nakon provedenog postupka obiteljske medijacije	316
ODLUKA SUDA DA JEDAN RODITELJ SAMOSTALNO OSTVARUJE RODITELJSKU SKRB (kada roditelji ne uspiju postići plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi)	631
DANA MIŠLJENJA I PRIJEDLOZI SUDU S KOJIM ĆE RODITELJEM DIJETE STANOVATI I O NAČINU OSTVARIVANJA OSOBNIH ODNOSA S DRUGIM RODITELJEM	2.251
prijedlozi da djeca žive s majkom	1.798
-u skladu sa sporazumom roditelja	882
-bez sporazuma roditelja	916
prijedlozi da djeca žive s ocem	453
- u skladu sa sporazumom roditelja	174
- bez sporazuma roditelja	279

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike – Godišnje statističko izvješće 2020. godine. Dostupno na:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjescje%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>

Iz ove je tablice moguće vidjeti kako je u 2020. godini od 7.490 predanih zahtjeva za obvezno savjetovanje provedeno i okončano njih 6.701 (89%). Zatim, od 4.138 izrađenih planova o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, njih je 3.130 (75%) sud i odobrio. Od ukupnog broja sporazuma o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, 93% ih je postignuto upravo nakon što su roditelji prošli postupak obveznog savjetovanja, a ostalih 7% nakon postupka obiteljske medijacije. Sud je u 2020. godini izdao ukupno 2.251 prijedloga i mišljenja o tome s kime će dijete stanovati. Od toga je njih 1.798 (80%) da žive s majkom, a ostalih 453 (20%) s ocem. Dalje, nije svaki taj prijedlog potvrđen od strane drugog roditelja što je vidljivo i iz podataka kako 51% prijedloga da dijete živi s majkom nije potvrdio otac te 62% prijedloga da dijete živi s ocem nije potvrdila majka tog djeteta/djece.

Tablica 5. prikazuje statističke podatke o manipulacijama djeteta i njegovim pravima tijekom razvoda braka u Republici Hrvatskoj u 2020. godini.

Tablica 5.

Podaci o manipulacijama djeteta tijekom razvoda braka u RH u 2020. godini

POSTUPAK	BROJ
INTERVENCIJA CSS-A U NAČINU OSTVARIVANJA ODNOSA RODITELJA S KOJIM DIJETE NE ŽIVI	4.220
MJERA NADZORA IZREČENA RODITELJU/IMA ZBOG MANIPULATIVNOG PONAŠANJA U OSTVARIVANJU RODITELJSKE SKRBI	839
INTERVENCIJA U KOJOJ STRUČNI TIM CSS-A PROCJENJUJE DA SE RADI O MANIPULACIJI DJETETOVIM PRAVIMA OD STRANE RODITELJA S KOJIM DIJETE ŽIVI (NEODRŽAVANJE SUSRETA)	654
INTERVENCIJA U KOJOJ STRUČNI TIM CSS-A PROCJENJUJE DA SE RADI O MANIPULACIJI DJETETOVIM PRAVIMA OD STRANE RODITELJA S KOJIM DIJETE ŽIVI (OSOBNİ ODNOSI U MANJEM OPSEGU U ODNOSU NA ODLUKU SUDA)	943
INTERVENCIJA U KOJOJ STRUČNI TIM CSS-A PROCJENJUJE DA SE RADI O IZLOŽENOSTI DJETETA MANIPULIRAJUĆIM PONAŠANJIMA RODITELJA S KOJIM DIJETE NE ŽIVI	264
POKRENUTI POSTUPAK PREMA NADLEŽNOM SUDU U DLUČAJEVIMA MANIPULACIJE PRAVIMA DJETETA OD STRANE CZSS	133

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike – Godišnje statističko izvješće 2020. godine. Dostupno na:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>

Iz ove je tablice vidljivo da je CZSS dosta intervenirao u 2020. godini u raznim slučajevima manipulacije djeteta i njegovih prava u tijeku razvoda brakova. U skladu s time jedino ostaje nada da će razvoda biti sve manje, a i kada već dođe do njih, da djeca neće ispaštati.

Već desetljećima se u zemljama članicama Europske unije konstantno smanjuje broj sklopljenih, a povećava broj razvedenih brakova. Stoga se postavlja pitanje izumire li brak kao doživotna zajednica ili samo mijenja svoj oblik. Već neko vrijeme, uz bračne, opstaju i mnoge izvanbračne zajednice, a zbog suvremenog načina života sve je više partnera koji su zajedno, ali žive na različitim adresama. Sukladno podacima Eurostata, „1964. godine stopa sklopljenih brakova na tisuću stanovnika iznosila je 8, a 2019. pala je na 4,3“. ⁷⁸

Stopa razvoda je u istom razdoblju porasla sa 0,8 na 1,8, a države EU-a s najvećom stopom su: Cipar, Litva, Letonija, Mađarska, Rumunjska, Slovačka, Danska i Malta. ⁷⁹

S druge strane, zemlje s najnižom stopom brakova su: Italija, Portugal, Slovenija, Francuska, Španjolska i Luksemburg. Republika Hrvatska se nalazi otprilike na sredini ljestvice.

Hrvatska sociologinja naglašava kako se promijenilo viđenje ideje braka, i to iz mnogih razloga, ali je sve izraženija individualizacija uslijed čega se sve veći broj ljudi odlučuje za samoću. Sve više raste broj izvanbračnih zajednica i zajednica u kojima parovi žive odvojeno. Navedeno se javlja kao posljedica, prvenstveno, načina rada u Europskoj uniji i slobode kretanja. Iako poneki smatraju kako obitelj s godinama nestaje, to nije tako. Naime, ne nestaje obitelj već se samo mijenja njen oblik. Također, sve je manje brakova u pojedinim zemljama i zbog ekonomske situacije kada su partneri primorani ostati živjeti s roditeljima duži period. Što se tiče razvedenih brakova u zemljama članicama Europske unije, najmanje ih je (u odnosu na broj stanovnika) zabilježeno u Malti, Irskoj, Sloveniji, Italiji i Hrvatskoj.

Republiku Hrvatsku karakterizira raspad svakog trećeg sklopljenog braka što daje prosječno 6.000 razvoda godišnje i stopu razvoda na 1.000 stanovnika 1,5%. Samo zbog usporedbe, na Malti i u Irskoj je stopa razvoda 0,7%. ⁸⁰

S obzirom na sve prethodno prikazane podatke, nije neobično očekivati da će se stopa sklopljenih brakova u Republici Hrvatskoj i dalje smanjivati dok će se, s druge strane, stopa onih razvedenih povećavati. Upitno je samo do koje će mjere taj pad, odnosno rast, ići.

⁷⁸ Večernji list (2022.) Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/je-li-brak-kao-zajednica-izumire-u-hrvatskoj-bas-kao-i-u-eu-ovi-podaci-ce-vas-iznenaditi-1492302>

⁷⁹ Ibid

⁸⁰ Ibid

5. ZAKLJUČAK

U Republici je Hrvatskoj Obiteljskim zakonom propisan brak, odnosi bračnih partnera međusobno te s njihovom djecom itd. Brak predstavlja zajednicu muškarca i žene koja se može sklopiti u građanskom ili vjerskom obliku. Dok se brak u prvom obliku sklapa pred matičarem, vjerski se brak sklapa pred službenikom vjerske zajednice. Međutim, neovisno u kojem obliku, kako bi se brak mogao sklopiti, moraju biti zadovoljeni uvjeti različitosti spolova, predane i potpisane izjave o pristanku sklapanja braka te nužnost sklapanja braka. Brak prestaje u situacijama kada umre jedan bračni drug, kada se nestali bračni drug proglašuje mrtvim, kada se brak poništi ili kada nastupi njegov razvod. Iako nevjesta i ženik (u pravilu) u brak ulaze „sve dok ih smrt ne rastavi“, nije rijetkost da u međuvremenu nastupi razvod braka. Nažalost, sve je više brakova koji završe razvodom, ali je još više brakova u kojima, nakon razvoda, djeca uvelike ispaštaju. Prije samog razvoda, odvijaju se faze negacije, spašavanja te priprema. Bez obzira na razloge razvoda te sve ostale okolnosti, razdoblje prije, tijekom i nakon razvoda braka, nosi niz promjena i neophodan je veliki napor bračnih drugova za prilagodbu njih i njihove djece novonastaloj situaciji i novim načinima života. Djeca doživljavaju promjene i ponekad su svjedoci verbalnih konflikata njihovih roditelja te su tijekom razvoda izložena velikom stresu s raznim dugoročnim posljedicama zbog čega im je nužno posvetiti se u što većoj mjeri.

Iz ovoga se završnoga rada može zaključiti da su roditeljska i obiteljska zajednica najvažnije za funkcioniranje obitelji i prilagodbu djece, bez obzira je li to obitelj s oba ili s razvedenim roditeljima. Dok su neke obitelji iznimno stabilne i povezane, druge imaju probleme u vidu nestabilnosti i neslaganja te one nerijetko završavaju razvodom. Međutim, ono što je svakako najviše žalosno, jest da u tom procesu razvoda i nakon završetka procesa, djeca nose jako veliki teret te se kod njih razvijaju mnoge negativne emocije koje, potom, rezultiraju neprihvatljivim ponašanjima. Upravo je zbog toga važno da roditelji, i nakon razvoda braka, vode puno više računa o svojoj djeci bez obzira što više ne žive svi zajedno. U radu je vidljivo i kako u Republici Hrvatskoj s godinama raste broj razvedenih brakova, ali i kako se posljednjih godina sklapa sve manje brakova.

LITERATURA

1. Alinčić, M., Hrabar, D., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A. (2007). Obiteljsko pravo. Zagreb: Sveučilište Pravnog fakulteta u Zagrebu. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 42 No. 86.
2. Bell, D. (2002). *Divorce: Making the break*. U. S.: Siles Press
3. Bertović Skračić, Z. (2018). Kad vas država rastavi... Dostupno na: <https://grazia.hr/kad-vas-drzava-rastavi/>
4. Centar za socijalnu skrb Đakovo. Dostupno na: <http://www.czss-djakovo.hr/dokumenti/Postupak%20posredovanja%20prije%20razvoda%20braka.pdf>
5. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden Marketing
6. Državni zavod za statistiku – Ljubav kroz statistiku (2020). Dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/important/Interesting/articles/Ljubav%20kroz%20statistiku.html>
7. Državni zavod za statistiku – Statističke informacije 2021. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2021.pdf
8. Državni zavod za statistiku – Statistički ljetopis 2018. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2018/sljh2018.pdf
9. e-Građani (2022). Dostupno na: <https://gov.hr/hr/sklapanje-braka/678>
10. Ernečić, M., Patrčević, S. (2013). *Razvod – pogled iznutra*. Koprivnica: Superprint d.o.o.
11. European justice (2022). Dostupno na: https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-ee-hr.do?init=true&member=1
12. Holmes, T. H, Rahe, R. H. (1967). The Social Readjustment Rating Scale. *Journal od Psychosomatic Researsch*, 11 (2)
13. Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017). *Vodič kroz razvod braka*. Psihološko-pravni priručnik. Zagreb: Naklada LJEVAK d.o.o.
14. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike – Godišnje statističko izvješće 2020. godine. Dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjescje%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>
15. Nakladništvo Vizura (2022). Dostupno na: <http://vizura.eu/praksa/vlastita-imovina-clanak-39/>
16. Obiteljski zakon. „Narodne novine“ broj 103/15., 98/19. – pročišćeni tekst

17. Pravilnik o sadržaju i obliku potvrde za sklapanje braka. „Narodne novine“, broj 202/2003.
18. RH – MPU (2022). Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/print.aspx?id=22258&url=print>
19. RH – MPU: Pretpostavke za sklapanje braka (2022). Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/gradjani-21417/iz-djelokruga/sklapanje-braka/pretpostavke-za-sklapanje-braka/24513>
20. SOS Rijeka (2022). Dostupno na: <https://www.sos-rijeka.org/razvod-braka/>
21. Steinberger, C. (2006). Father? What father? Parental Alienation and its effects on children. *Family Law Review*. 38 (1).
22. Štifter, A., Mihalj, M., Rajhvajn Bulat, L., Vuković, S. (2016). Razlozi razvoda braka kao odrednice sporazuma o roditeljskoj skrbi. *Ljetopis socijalnog rada*, 23(2).
23. Teyber, E. M. (2001). *Helping Children Cope with Divorce*. Wiley & Sons, Incorporated, John.
24. Večernji list (2022.) Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/je-li-brak-kao-zajednica-izumire-u-hrvatskoj-bas-kao-i-u-eu-ovi-podaci-ce-vas-iznenaditi-1492302>

POPIS SLIKA

<i>Slika 1. Potvrda o sklapanju braka u građanskom obliku.....</i>	<i>7</i>
<i>Slika 2. Zahtjev za posredovanje prije razvoda braka</i>	<i>17</i>
<i>Slika 3. Postupak razvoda braka ukoliko bračni drugovi imaju maloljetnu zajedničku djecu.</i>	<i>28</i>
<i>Slika 4. Kretanje broja sklopljenih brakova u Republici Hrvatskoj od 2019. do 2021. godine</i> <i>.....</i>	<i>32</i>
<i>Slika 5. Usporedba sklopljenih brakova u Republici Hrvatskoj</i>	<i>33</i>
<i>Slika 6. Kretanje broja razvedenih brakova u Republici Hrvatskoj od 2019. do 2021. godine</i> <i>.....</i>	<i>35</i>

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1. Mjesečni iznosi uzdržavanja prema prosječnim potrebama maloljetnog djeteta....</i>	<i>23</i>
<i>Tablica 2. Sklopljeni brakovi u Republici Hrvatskoj od 2000. do 2020. godine</i>	<i>36</i>
<i>Tablica 3. Razvedeni brakovi u Republici Hrvatskoj od 2000. do 2020. godine.....</i>	<i>36</i>
<i>Tablica 4. Postupci oko razvoda brakova u RH u 2020. godini parova koji imaju zajedničku djecu.....</i>	<i>37</i>
<i>Tablica 5. Podaci o manipulacijama djeteta tijekom razvoda braka u RH u 2020. godini</i>	<i>38</i>

POPIS GRAFIKONA

<i>Grafikon 1. Usporedba sklopljenih brakova od 2015. do 2019. te 2020. do siječnja 2022. godine</i>	34
--	----